

Moudré podnikání žen

Podnikám v souladu sama se sebou, se svými rolemi, lehce, udržitelně a férově

Příběhy moudrého podnikání žen

Sborník ke konferenci

PŘÍBĚHY MOUDRÉHO PODNIKÁNÍ ŽEN 2012

Zpracováno pro stejnojmennou konferenci, která se odehrála 30. 10. 2012 v Brně

redakce a editace: Kateřina Jonášová, Lenka Papadakisová

sazba: pittleon

tisk: Tisklevne.cz

Moudré podnikání žen – společenský a vzdělávací projekt podpořený ESF

www.moudrepodnikanizen.cz

Garant a příjemce grantového projektu: Vzdělávací společnost EXPERTIS Praha spol. s r.o., Kafkova 16, 160 00 Praha 6

Číslo projektu: CZ.1.04/3. 4. 04/76.00110 v oblasti podpory Rovné příležitosti žen a mužů na trhu práce a sladování rodinného a pracovního života vydané Ministerstvem práce a sociálních věcí v rámci Operačního programu lidské zdroje a zaměstnanost

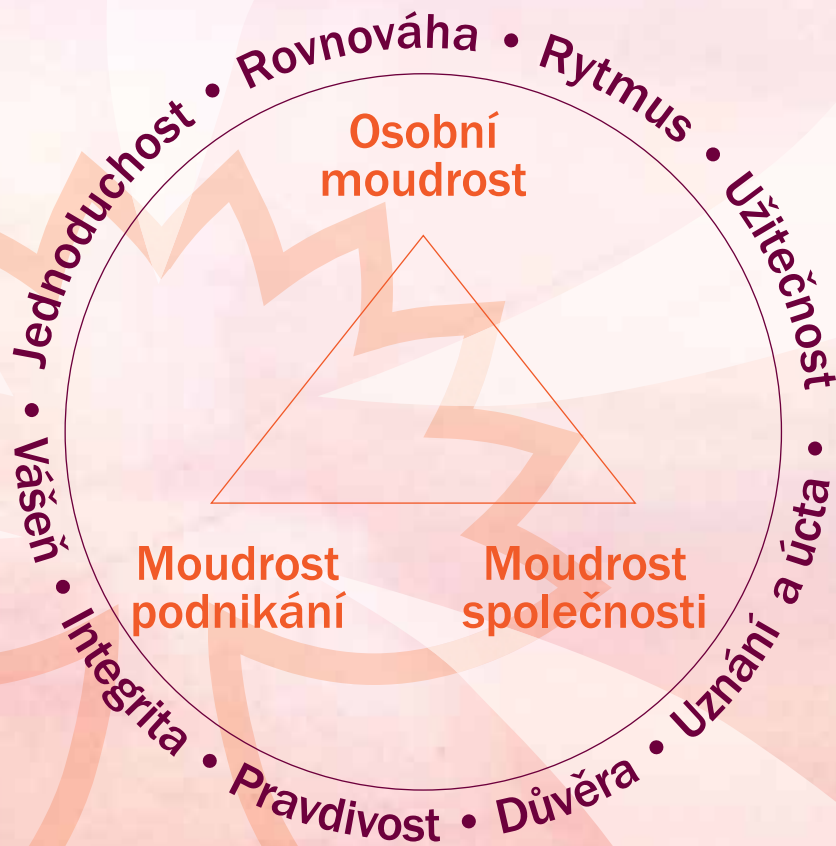
Obsah

Principy, které ctíme v moudrém podnikání	4
„Předáváme kamínky z cesty za moudrostí“ rozhovor s garantkou programu Moudré podnikání žen Lenkou Papadakisovou a konzultantem Martinem Dokoupilem	5
„Nejde o to být nejlepší na světě, ale být nejlepší pro svět“ rozhovor s Jánem Polákem, průvodcem a lektorem Dynamiky bohatství	9
Moudré ženské podnikání existuje: „Výživa mi zásadně změnila život“ příběh Moniky Divišové, spolumajitelky firmy Wellnessia	12
„Dům je živá bytost a komunikuje s námi“ příběh Ireny a Stanislava Kovářových, A-Spektrum, Design domova	14
„Mám extrémně vyvinutý smysl pro nezávislost“ příběh Jany Kremlové, spolumajitelky firmy Alika	16
„Dát životu hodnotu“ rozhovor Kateřiny Jonášové s Alenou Přidalovou, průvodkyní projektu pro Olomoucký kraj, a Lenkou Papadakisovou o ženském potenciálu	18
Kdo jsou ženy, které chtějí moudře podnikat?	21
O projektu Moudré podnikání žen	22
Jedním slovem	23

Principy, které ctíme v moudrém podnikání

*„Nikdo neovládá tvoje štěstí kromě tebe,
proto máš sílu změnit na sobě nebo ve svém životě cokoli, co změnit chceš.“*

Barbara DeAngelis, spisovatelka

Zveme vás na krásnou a dobrodružnou společnou cestu. V rámci projektu Moudré podnikání žen chceme následující principy objevovat, obalit masem a dostat je do konkrétních živoucích podnikatelských příběhů. Třeba právě do toho vašeho. Tyto principy jsou počátkem, ukazatelem do neznámé země, kterou jdeme objevovat, v níž se jdeme ztrácet, potýkat se sami/y se sebou. Vykročte s námi, už teď se těšme na společné putování.

„Předáváme kamínky z cesty za moudrostí“

Lenka Papadakisová a Martin Dokoupil se v projektu Moudré podnikání žen skvěle doplňují. Lenka je garantka celého projektu, Martin působí jako lektor a konzultant, který do vesměs ženského týmu vnáší mužský prvek. Oba mají za sebou zajímavý podnikatelský příběh a oba pracují na integraci etických hodnot do byznysové sféry. Jak se dívají na dnešní společensko-ekonomickou situaci? Jak vidí budoucnost podnikání a byznysu? Jak žijí principy, které hlásají - tedy principy vědomého nebo moudrého podnikání? O tom všem jsme si povídali v pražských Střešovicích s krásným babím létem za oknem.

Projekt moudré podnikání žen je vaší odpovědí na určitý stav společnosti, kterou někdo nazývá krizí, někdo transformací. Kromě toho je pokusem o alternativní nahlížení na ekonomiku. Jaký je váš názor na to, v jakém stavu se nyní nachází české podnikání?

MD: Máme tu především hromadu nánosů, které v průběhu času zakryly jakési zdravé jádro. Ať už je tady zanechal socialismus nebo je přinesly korporace. Přes ty nánosy jsme přestali vidět prapodstatu podnikání. Ono to platí obecně pro celou pracovní sféru. Ať už podnikáme jako živnostníci nebo majitelé firem a nebo něco podnikáme se svou kapacitou – necháme se zaměstnat. Základ podnikání, který jsem objevil, je v tom, že si vyberu něco, co mi jde, co chci dělat, co mě baví a co má zároveň smysl pro někoho jiného, který to se mnou rád vymění. Žijeme v době, kdy je čas se k tomuto jádru vrátit. Ráno vstát a říct si: „Co udělám a pro koho?“ Tak, aby mi to šlo a pro druhé to mělo smysl.

LP: Ty vlastně říkáš, že podnikání je služba, která mě naplňuje smysluplností a radostí. Děláš něco, co je zajímavé, užitečné a o co ostatní stojí. To je podle mého smysl podnikání. Pro mě je to vyjádření naší tvůrčí energie, které dáme formu a tu nabídneme ostatním. A pak přichází otázka, za co to moje dílo vyměníš? Stalo se zvykem, že něco dáme a okamžitě za to něco dostáváme. Většinou peníze. A to je další otázka, je to optimální forma? Myslím, že téma energetické výměny a rovnováhy je to, za čím je potřeba jít. Nikoli za tím, kolik co stojí a jestli ty peníze mám tady cash.

Úplně převracíte definici podnikání, to je zajímavé.

LP: Podnikání ve své podstatě znamená podniknout cestu. Pro mě je to cesta života, kde já vlastně naplňuju svoje poslání, svůj úkol, záměr. Dávám dohromady ty nejlepší schopnosti, talenty, které v sobě mám a s nimi spojuji to, co mě baví, na čem mi záleží to, pro co mám vášeň a nadšení.

MD: Za klíčovou považuji otázku, co podnikám se svým potenciálem, se svým časem, se svou energií, se svými talenty? A v odpovědi na tuto otázku je skryta nejširší definice podnikání, pod kterou lze zahrnout i práci v zaměstnaneckém poměru.

Vy se přemýšlením o podnikání dostáváte k podstatě práce. Proč vlastně pracujeme?

LP: Pojetí práce se mění. To, jak je nyní nastavený vztah mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, přestává fungovat. Zejména zaměstnavatelé a podnikatelé chtějí, aby lidé, kteří pro ně pracují, mysleli podnikatelsky. To je obrovsky zajímavé, protože evidentně se práce začíná redefinovat směrem, o kterém mluvíme v souvislosti s podnikáním, tedy podniknout se svou energií a svou kvalitou to nejlepší.

MD: Já se hodně setkávám s názorem: „Takovým lidem, jako jste vy, je hej, vy pořád máte nějaké nápady.“ Z takto smýšlejících lidí číší, že se cítí být obětí systému, že jim nezbyvá, než čekat, s čím přijde vedení podniku. Chybí jim základní uvědomění, že my sami jsme odpovědní i za to, kde se necháme zaměstnat. Je jasné, že když někdo žije na venkově a je tam jen jedna fabrika, ta volba je velmi složitá. Ale přesto si myslím, že je možné najít více možností. Jde o základní postoj: je to moje volba, moje zodpovědnost, já uzavírám smlouvu a rozhoduji o hranicích.

Co vás dovedlo k tomu, že takto přemýšlíte? Jaký je váš podnikatelský příběh?

MD: V roce 1992 mi bylo dvacet a podnikání bylo ohromně voňavé. Přicházely sem vzory jako Tomáš Baťa. Já měl obrovskou chuť něco podobného zkusit. Svezl jsem se s touto vlnou a podnikat jsem začal ve svém oboru, tedy socio-ekonomické geografii. Dělal jsem výzkumy trhu pro zahraniční firmy, které v té době do Česka přicházely. Dostal jsem se do kontaktu s mezinárodními firmami, s jejich manažery, poznával jsem, jak přemýšlejí, jak se dívají na rozvojový trh u nás. Pak mě začalo zajímat, co se s těmi informacemi děje. Což byla přirozená cesta k poradenství. Pracoval jsem na marketingových projektech, vyvíjel značky, obchodní strategie. Poté jsem se zcela logicky stal partákem těch, kteří celou tu šíři obsáhli. To znamená majitelů firem, generálních ředitelů, country managerů. Kolem roku 2006 jsem udělal rozhodnutí, že pokud to bude jenom trochu možné, tak budu pracovat s firmou, která má konkrétního majitele, se kterým se dá sejit, se kterým se dá domluvit. A to určilo zatím mou poslední profesní etapu, a to je průvodcování majitelů firem.

LP: Já jsem do podnikání vstoupila v roce 1991. To jsem měla tehdy třiletého syna. A celé to začalo u nás doma v kuchyni, nevěnně. Vycházeli jsme z našich pracovních zkušeností v organizování kurzů. Tehdy se masově zakládaly firmy a my jsme nabízeli to, co jsme uměli dělat nejlépe – organizovat kurzy se semináři a vyhledávat erudované lektory. Nejprve k ekonomice, legislativě, účetnictví a postupně přibývaly psychologie obchodu, reklama, marketing, vedení lidí. Samy jsme podnikaly jako čtyři spolujaditelky. Během první

sezony jsme se dostaly do propadu. Tehdy jsme se rozhodly, že to dáme, využily jsme všechny naše schopnosti a postupně jsme začaly přibírat lidi, až jsme zaměstnávali skoro čtyřicet lidí a asi dvě stě lidí měly v lektorské síti. Po pěti letech jsme se postupně názorově rozešly. Dala jsem si pár měsíců pauzu a díky podpoře jednoho zkušeného poradce, který mě přišel do cesty, jsem se rozhodla, že budu podnikat dále. Takže jsem v roce 1996 založila Expertis, který funguje dodnes a také prošel svými proměnami. To, co jsem se během toho času naučila o podnikání, je, že musím najít svůj styl, za kterým si pevně uvnitř sebe stojím, který plně vyjadřuje mě, i když mi ostatní radí a říkají ty nejlepší svoje praktiky.

V čem to bylo? Můžeš si vzpomenout na konkrétní situaci?

LP: Při vedení firmy jsem naplňovala všechna ta chytrá doporučení z kurzů pro manažery a podnikatele, které jsem organizovala. Něco fungovalo skvěle. Ale to, co se týkalo vnitřního řízení, jsem měla pocit, že mi moc nejde. Chvillemi jsem měla pocit, že jsem otrok a otrokář v jednom. Byly chvíle, kdy jsem to chtěla vzdát, s pocitem, že na to prostě nemám. Dvakrát jsem firmu prodávala. Nicméně výsledkem bylo, že jsem začala vnímat, že přes veškeré snahy jsou ty naše vzdělávací kurzy pro řadu lidí dobrou podporou, ale změnu, o kterou jde, nezpůsobí. Takže jsem postupně otočila přístup sama k sobě i k práci. A tím jsem vlastně proměnila i podstatu svého podnikání. Opustila jsem oblast dovedností a pustila se do osobnostní roviny a práce se sebou samým a naším myšlením. Podstatné bylo, že jsem sebe i Expertis nechala dojít do bodu nula. Z tohoto bodu nula se novým způsobem zase zvedá a zvedají se i další aktivity, které mi dávají prostor dýchat.

MD: Abych doplnil svůj příběh, mám takovou glosu. Dlouho jsem pomáhal firmám, respektive majitelům, aby vydělávali víc peněz. To byla moje role, bral jsem to tak, že proto si mě kupují. Dost mě to vyčerpalo, vlastně mi to přestalo dávat smysl. Protože i tam, kde se to podařilo velmi dobře, jsem zjišťoval, že lidé nežili bohatší život. Často jsem měl pocit, že sice vydělávají víc peněz, mají větší firmy, jsou na víc trzích, ale trápí se. Že jsem jim moc dobrou službu neudělal. Tak jsem to začal přehodnocovat. A pořád ještě hledám, co vlastně přináším. Chvilku jsem si myslel, že místo peněz přinesu štěstí, šťastnější život. To mě taky přešlo. Moje poslední aktuální pravda je, že mě zajímá porozumění životu. Přičemž já se pokouším společně s majiteli dívat na to, co jim život skrze byznys přináší. Co jsou aktuální témata, co se na nich mají naučit? Zda se něčeho vzdát, nebo nechat něco plynout? Nebo si naopak do něčeho pořádně stoupnout? A já to s nimi řeším v byznysu, ale naznačuji, že možná je to téma i pro jiné oblasti života.

My žijeme v systému, který je specializovaný, expertní. A vy najednou kontrujete prolínáním a integrací všech struktur života do jednoho celku.

MD: Je to téma integrace a zároveň moudrosti. Pokud je někdo otevřený tomu, co mu přináší pracovní stránka života, zvyšuje se i jeho moudrost nebo jeho vědomí.

LP: Dříve se mé veškeré bytí točilo kolem mého podnikání, které mě úplně naplňovalo. Práce mi byla koníčkem. Jenže jsem neuměla oddělovat, kde jsem jen já. Což se podepsalo na životním stylu a na rodinném životě, který jsem vlastně

nikdy nedobudovala. Mně se integrace začala navyšovat, když jsem začala oddělovat sebe od firmy a podnikání. Skrze sebe jsem začala vidět podnikání jako takové, a to ve mně vyprovokovalo touhu dostat se k ostatně věcí u sebe i v tom, co teda vlastně dělám. Tady se mi zjevila myšlenka a otevřela cesta k moudrému podnikání.

Oba jste cestu k moudrosti nastartovali ještě před krizí, oba ve stejném roce, v roce 2006. Vy stavíte své představy na něčem mnohem hlubším než kritici systému, kteří vyšli z analýzy ekonomické krize.

MD: U mě to šlo ráz na ráz. Já jsem se oženil v červenci 2006, což byl i duchovní zážitek, protože se svatba odehrála v kostele a já jsem z ateistické rodiny. Doslova pár dnů potom jsem přečetl svou první duchovní knihu, vzápětí jsme se společně s kolegy rozhodli změnit firemní strategii a přestali pracovat pro korporace. Pár týdnů nato jsem se potkal s Ernestýnou Velechovskou a nastoupil cestu poznávání toho, kým vlastně jsem.

LP: Ke mně to přišlo jako náraz v roce 2006, když jsme měli oslavu deseti let Expertisu, všichni byly happy, jenom mně to nějak nešlo. Na téhle oslavě jsem si uvědomila, že vůbec nevím, o čem těch deset let bylo. Že jsem jimi profrčela, že byly dynamické, pěkné, ale že z nich vůbec nic nemám. A že už takhle žít nechci. A že potřebuju přijít na to, jak se dá žít jinak.

MD: Tohle je jeden z největších mýtů, který potkáváme při naší práci. Že jsme úspěšní tehdy, když jsou úspěšné naše firmy, a to podle mainstreamových kritérií. Tedy, když jsou velké, když rostou, když jsou slavné, obdivované. A to nás připravuje o svobodu. Reálně o svobodu, protože tím se nám zužuje prostor, ve kterém se můžeme pohybovat. Protože pokud si toho nejsme vědomí, pohybujeme se jen tím směrem, abychom zvyšovali úspěch například pracovních projektů. Když Lenka přestala usilovat o tyhle vnější projevy úspěchu, osvobodila se. Oddělila svoji osobní hodnotu od hodnoty její firmy. To je další klíčový moment na cestě k moudrosti.

Nakolik to souvisí s mýtem volného trhu? Tržní hodnota je to, o čem trh prohlásí, že je hodnotné, a tedy vlastně úspěšné.

MD: Tady se vracíme k tomu úplnému jádru, o kterém jsem mluvil na začátku. Že ráno vstanu a jdu se podívat, co bych mohl pro koho udělat. Ono vůbec nemusí jít o rychlou transakci, když já poseču louku a odnesu si chleba. Ta výměna je daleko bohatší. Probíhá v mnoha různých dimenzích. Já třeba poseču louku a pak posedím u čaje s dědečkem, který mi převypráví svůj osobní příběh. Dostanu od něj inspiraci – kus jeho moudrosti. Jsou různé typy energetických příjmů, které získáváme v různých časových horizontech. Něco se děje v tu chvíli a já z toho mám v tu chvíli užitek, něco je na nějaké středně-dobé úrovni a něco mě posouvá dlouhodobě. Já třeba v danou chvíli nevím, co mi to přinese, ale cítím, že to má význam, který pochopím v budoucnu. Pokud taktó rozšíříme vnímání, jakými různými formami může téct energie, pak si myslím, že volný trh funguje. K deformacím dochází, když se díváme pouze na okamžitou transakci.

Představme si, že se systém promění. Většina lidí bude schopna vidět svoji hodnotu, bude schopna se řídit těmito principy. Jak svět bude vypadat? Co bude fungovat, co bude nástrojem změny?

MD: Pro mě je tou základní změnou změna v prožívání. Já si to představuji tak, že budeme žít lehčeji, radostněji a plněji. Mám pocit, že není tak důležité, jestli budou peníze, nebo nebudou. Jestli budou lokální měny, nebo bartery. To je technická záležitost. Ale posun, v který já věřím, je v tom, abych si uvědomil, co skutečně potřebuji. Protože v současnosti v sobě žívím něco, co třeba není vůbec moje, co jsou představy někoho jiného. Co skutečně potřebuju kvůli sobě? Co potřebuju kvůli tomu, aby si sousedi neřekli, jeďda oni ho vyhodili z firmy, on je neúspěšný, on třeba už nemá ten mercedes, on jezdí oktávkou. Nebo on nejezdí oktávkou, on jezdí na kole. Ale třeba budu na tom kole šťastnější. Je spousta věcí, které si myslíme, že musíme mít. A máme v sobě to paradigma, že musíme mít větší auta, větší byty, lepší elektroniku. Ale to jsou jen modely, které nám neustále snižují míru svobody.

Jak z toho ven?

MD: Ten první krok leží v představě. Představit si život jednodušší. Co by se stalo? Jak by vypadal můj den, kdybych neměl tak velké auto, kdybych bydlel v menším bytě, kdybych neměl každého čtvrt roku novou košili, gatě...?

LP: Myslím si, že je velkou devizou, že si můžeme klást otázky a ověřovat si, co je pravda a co není. Svého času to nebylo úplně dovoleno. Můžeme zpochybňovat spoustu věcí až na dřeň. Koukáme se, co je vlastně skutečná hodnota, co pro nás v životě má hodnotu. Je to to, že jsi ve spotřebitelském prostředí zahlcena zbožím, nebo že se můžeš přemísťovat celkem svobodně a užít krásy téhle země a přírody nebo to, že více přemýšlíme o smyslu našeho života a toho, co děláme, jak se chováme a jakou stopu tu necháme?

MD: Přesně. Najít ty klíče, otázky, které jsou pro život důležité: Jaký mám vztah sám se sebou? Jaké mám vztahy s rodinou? Jak se cítím? Jak se vnímám ve svém životě? Jak rozumím tomu, co se v něm děje? Legitimizace tohoto pohledu na věc. Toho, že jsem důležitý. Každý z nás je důležitý.

Přejděme k programu a projektu moudrého podnikání žen. Jak se zrodilo?

LP: Mně v mých 40 letech začal provázet obraz moudré královny. Ukazuje mi cestu k rovnováze, zpět k selskému rozumu, přirozenosti, moudrosti přírody. To jsem začala přinášet do svého života i do byznysu. K výsledkům a výkonu přidat hodnoty a lidskost. A hledala jsem principy, které této integraci mohou pomoci: princip rovnováhy, jednoduchosti, užitečnosti. Pokračovala jsem otázkou, jak můžeme spolupracovat, když budeme vše dělat jednoduše a smyslu-plně. Vyšly z toho vzájemně užitečné sítě, v nichž každý dává svou hodnotu a ví, jak síti přispívá. Pak jsem se začala soustředit na ženy. Za prvé jsem vnímala, že ženy jsou už připraveny jít si za svým. Za druhé jsem prošla sebereflexí, našla své silné stránky a zjistila, že můžu být pro další ženy inspirací. Že jim mám co předat. Což pro mě byla veliká výzva, kterou jsem si nejdřív jen malovala. A trvalo mi dva roky, než jsem sebrala odvalu. Teď je mi v moudrém podnikání velmi dobře. A jsem vděčná, že mohu být prospěšná. Setkání s ženami v moudrém podnikání jsou neuvěřitelně silným zážitkem a já z toho mám obrovskou radost.

MD: Já mám štěstí, že mám kolem sebe dost žen. Dokonce dost žen podnikatelek. Lenku, Terezu Kalinovou, svou ženu. Začal jsem sledovat, jak jinak tyto ženy pracují. Nejdřív jsem tomu příliš nerozuměl, teď je pro mě zejména má žena čím dál větší inspirací a učitelkou. Abych to řekl na obecné úrovni, současný byznys je veden mužskou energií. Jde o růst, jde o vítězství, jde o to být dokonalý, výkonný, efektivní, nepřipustit chybu. A najednou kolem sebe začínám vidět příklady žen, které říkají „já nevím“, umí si říct o pomoc, umí spolupracovat. Moudré podnikání žen se mnou tedy okamžitě zarezonovalo. Protože mám pocit, že je v jeho rámci možné pomoci ženám, aby dělaly byznys svým specifickým způsobem. Ale zároveň vím, že se to netýká jen žen. Tyto principy, tohle vyrovnávání mýtů, ukázání druhé strany mince, je nesmírně cenné. Otevíráte tím možnosti, že se ne vše musí dělat jen jedním způsobem. Toto může léčit byznys i celý mužský svět. A ono se to děje. Už tím, že o tom mluvíme. Už tím, že o tom přemýšlíme.

LP: V případě ženského podnikání jde v mém pojetí o návrat ženy ke své podstatě, být sama sebou, dovolit si být ženou a tvořit z tohoto místa v sobě. Víím z vlastní zkušenosti, jak velkou úlevou je najít svou vlastní sílu. Protože z této síly je možné už podniknout jakoukoli cestu. Proto celý projekt Moudrého podnikání žen směřuje k posílení, aby se ženy podívaly, co mají za sílu a kde je jejich místo. Když se pak rozhodnou pro podnikání, fajn. Když se rozhodnou, že budou podporovat svého muže nebo se budou věnovat dětem, je to také v pořádku.

Vy jste oba mladí lidé a oba mluvíte o moudrosti. Což vám stereotypně jakoby nepřísluší. Jak nahlížíte na bohyni moudrosti? Dosedá na nás až na lavičce před vejmkem?

MD: S mou ženou vedeme často debaty na jiné téma, ale se shodným základem. Ona širokospektrálně léčí, nejrůznějšími metodami, ale občas pochybuje,

zda má právo léčit něco, co sama nemá zvládnuté. A zjistili jsme, že máme-li něco jako živé téma, věnujeme mu pozornost. Když v něčem nejsme dokonalí, ale zajímá nás to, pak máme co předat. Protože my předáváme cestu. Cestu za moudrostí, v našem případě.

LP: Náhledů na moudrost je několik. Mám ráda indiánskou moudrost Kruhu života. Ukazuje význam a poslání jednotlivých období našeho života, na co je čas. Moudrost je tou poslední fází, začíná šedesátkou a lidé se v ní obracejí k tomu, co prožili, a své poznání předávají mladším. Podstatné je, abychom věděli, že se své moudrosti učíme každý den, celý život. Že to není tak, že moudrost nateče s dortem s šedesáti svíčkami, ale děje se to po cestě, krok za krokem.

Ptala se Kateřina Jonášová.

Lenka Papadakisová je majitelkou vzdělávací společnosti Expertis, iniciátorkou řady společenských projektů jako Transpedice, Učíme se příběhy a v neposlední řadě i garantkou vzdělávacího a společenského projektu Moudré podnikání žen. Provází lídry a podnikatele osobní změnou a hledáním nové kvality v jejich podnikání. Žije v Praze, pochází z venkova, ráda cestuje po světě a poznává krásy České republiky. Zajímá se o moudrost ve všech formách našeho života a jejím symbolem je motýl.

Martin Dokoupil je konzultantem a spolujednatel společnosti BlueStrategy. Rád pomáhá mladým dynamickým firmám. Baví ho možnost předvídat další vývoj trhů a aktivně je tvořit. Své klienty považuje za přátele. Má v sobě geny orientačního běžce a vášnivého lyžaře. Fandí biopotravínám. Žije v Brně.

„Nejde o to byť najlepší na svete, ale byť najlepší pro svet“

Je tvůrcem, rezervoárem vizí, neustále přicházejících nových nápadů a kreativity. Zároveň jde krok za krokem více a více do hloubky, ať už ve svém oboru – lektorování a provázení podnikatelů a podnikatelek na cestě k hodnotnému, smysluplnému a užitečnému podnikání – nebo ve svém životě. Je fascinující pozorovat, jak vědomě přistupuje k jídlu, sportu, myšlení. Vždy dobře naladěný, vždy plně přítomný mistr Dynamiky bohatství a cestovatel Ján Polák mluví o svém pojetí podnikání, dělí se o svůj pohled na důsledky krize a na „ženskou“ éru v ekonomice. Jelikož Janko svým způsobem obnovuje federaci, propojuje český a slovenský prostor, dovolujeme si ponechat rozhovor autenticky ve slovenském jazyce.

Jaký prostor podle tebe a tvé zkušenosti vytyčuje pojem podnikání?

Podnikanie pre mňa zahrnuje všetky cieľové aktivity, kde jednotlivec alebo skupina ľudí vytvára a poskytuje hodnotu pre druhých ľudí (väčšinou, ale nie bezpodmienečne) za určitú odplatu a pri tom čo najlepšie využívajú všetky svoje dostupné zdroje. Podnikanie nie je izolovaná činnosť. Väčšina z nás sa na podnikaní priamo podieľa v rôznych rolách a formách či už ako zakladatelia alebo vlastníci firiem a organizácií, alebo investori, zamestnanci a manažéri v nich. Okrem toho sa podnikanie dennodenne dotýka každého z nás, pretože vlastne neprestajne prijímame a platíme za hodnotu, ktorú dostávame od druhých. Podnikanie môže byť jednou z fantastických ciest, ako byť prínosom a obohatiť život iných ľudí a zároveň zmysluplne vyjadriť svoj talent a nadšenie, rozvíjať svoj potenciál v spolupráci s inými a tiež zanechať za sebou niečo hodnotné, čo nás prežije – či už hráme sólo, alebo sme súčasťou veľkej organizácie.

Jak na tebe pôsobí pro někoho těžko propojitelné spojení moudrosti, podnikání a žen?

Spojenie múdrosti, podnikania a žien je pre mňa naopak veľmi prirodzené. Špeciálne v tejto dobe. Ak je podnikanie o vytváraní a poskytovaní hodnoty druhým; múdrosť vyjadruje, že toto robíme z pohľadu chápania ľudskej podstaty, širších súvislostí a rovnováhy a z rešpektom pre vzájomnosť, ktorej sme súčasťou. Múdrosť umožňuje podnikať tak, že slúžime nielen úzkym a krátkodobým cieľom malej skupiny hlavných protagonistov, ale aj širším a dlhodobým záujmom a potrebám všetkých, ktorých sa to dotýka. A myslím si, že práve ženy dokážu do podnikania priniesť chýbajúce kvality, ktoré túto múdrosť môžu nielen zvýrazniť a podporiť, ale aj zásadne akcelerovať.

Co mohou ženy do kultury podnikání přinést a co už přinášejí?

Ja vidím, že ženy ako zástupkyne ženského princípu a energie práve vyjadrujú a prinášajú kvality ako dôraz na vzájomné prepojenie a pochopenie, vzťahy,

dialóg, spoluprácu a dlhodobý horizont pri zvažovaní rozhodnutí a činov. Táto perspektíva náležite dopĺňa a vyvažuje mužský princíp vyjadrený cez napríklad efektívnosť, racionalitu a konkurencieschopnosť, ktorý je momentálne tak prevažujúci vo svete a kultúre podnikania. Prínos ženského princípu je v tom, že robí podnikanie ľudskejšie a hlavne dlhodobo udržateľnejšie. V posledných možno desiatich rokoch zastúpenie ženských kvalít v podnikaní stúpa. Už sme vlastne v mnohých aspektoch v ženskej ére, len to možno nie je až tak viditeľné. Nemyslím len to, že ženy majú rastúcu ekonomickú silu, ale aj to, že mnohé aspekty, ktoré dnes už berieme ako samozrejmosť a plne využívame, ako napríklad sociálna sieť ako Facebook, fungujú na ženských princípoch otvorenosti, prepojenia, zdieľania a spolupatričnosti.

Jaké sleduješ ze své polohy konzultanta nové fenomény v podnikání ve světovém měřítku?

Všímam si hlavne tri dôležité fenomény. Prvý z nich vychádza z nášho prepojenia cez internet a prístupu k informáciám zadarmo od kdekolvek. Týmto spojením rastie sila jednotlivca a zároveň potenciál spolupráce bez ohľadu na to, kde sme. Stačí ochota zdieľať a priložiť ruku k dielu, na ktorom nám záleží. Nie sme už len kvapkou v mori, ale aj morom v kvapke. To sa napríklad prejavuje spoluprácou a zdieľaním a využitím nápadov, vedomostí a iných zdrojov bežných ľudí z rôznych kútov sveta prostredníctvom napríklad crowdfundingu alebo skupinovým financovaním zaujímavých projektov napriamo cez crowdfunding bez potreby tradičných inštitúcií, ako sú banky. V dnešnej dobe je omnoho ľahšie mať globálne a nie lokálne podnikanie. Prepojením cez internet s využitím nespočetného množstva komunikačných platforiem so zvýšenou mobilitou môže totiž každý z nás jednoducho využívať globálne zdroje a know-how, osloviť globálnu klientelu a byť globálnym prínosom, a pri tom mať postavené podnikanie na svojich záujmoch a vášni.

Druhý sa týka nesmierneho technologického pokroku, ktorý nielen spôsobuje revolúciu v podnikaní samom, ale zároveň dáva nádej na riešenia rôznych zásadných problémov, ktorým ako ľudstvo čelíme. Viac a viac podnikateľov sa zameriava práve na túto problematiku a vyvíja a využíva technológie pre

pozdvihnutie životnej úrovne tam, kde to najviac cítíme a potrebujeme. Či už v rozvinutých alebo rozvojových krajinách, v oblastiach energie, životného prostredia, vzdelávania alebo prístupu k základným zdrojom ako sú potraviny a pitná voda. Je vidieť, že podnikatelia veľmi dobre vnímajú prepojený svet bez hraníc a chcú byť v nom hodnotným prínosom.

Tretí fenomén sa týka našej ľudskosti. Prebudenie sa, uvedenie a rozvíjanie našej ľudskosti spolu s dramatickým rastom technológií, podnikaním dostupným pre každého je ako hybná sila pre transformáciu spoločnosti – je tu jasný trend, keď už nie je moc urobiť hmatateľný rozdiel v rukách pár vyvolených jednotlivcov, ale nás všetkých.

Ty sis prešiel veľmi zaujímavým osobným príbehom, z něhož čerpaš v rámci své mise v dynamice bohatství – můžu poprosit o malý medailon? Jaký moment v tomto příběhu bys definoval jako zlomový? Kdy ses rozhodl odejít z předem vytýčených a jistých kolejí? Co ti toto rozhodnutí dalo?

Moja cesta nebola ani hladká, ani priamočiara. V mladom veku som si síce zažil rozprávkové úspechy, ale aj prešlapy a bolestivé sklamaná. Precestoval som viac ako pol sveta, prespával v najlepších hoteloch a jedol v najlepších reštauráciách, študoval na prestížnych školách, stretával sa s fascinujúcimi a vplyvnými ľuďmi a mal možnosť priložiť môj um aj ruku k dielu na projektoch, ktoré mali široký dosah a menili fungovanie veľkých firiem, tvarovali chod priemyslových odvetví a ovplyvňovali životy mnohých ľudí, ktorých som ani nepoznal.

Napriek všetkému tomu vonkajšiemu puncu úspechu som si všimol, že po chvíli pocitu hrdosti a zadostučinenia často prichádzal pocit prázdnoty alebo strachu z toho, že by som to nemusel v budúcnosti zopakovať alebo nebodaj prísť o to, čo sme si tak tvrdo vydobyli. Všimol som si tiež, že často krátko môj úspech a blahobyt prišiel na úkor neúspechu a strádania niekoho iného.

Začal som rozmýšľať nad tým, ako je možné vyriešiť protiklady bežného života a biznisu a sklbiť úspech a naplnenie, radosť a produktivitu, podnikanie a ľudskosť; ako byť súčasťou niečo väčšieho, ale nestratiť pri tom seba. Som teraz menej expertom, ktorý vie, a viac študentom, ktorý skúma, experimentuje, objavuje a rešpektuje, vďačne sa učí z každej skúsenosti – príjemnej i nepríjemnej. Podarilo sa mi nájsť svoj prirodzený zmysel aj prúd.

Počas mojej praxe s Dynamikou bohatstva a talentu a pri práci s podnikateľmi, manažérmi, tímami a organizáciami za posledných viac ako päť rokov bolo mojím hlavným zámerom propagácia a rozvoj zmysluplného podnikania a organického prístupu k byznysu, rovnako ako podpora spolupráce a uplatnenia prirodzeného talentu a ľudského potenciálu každého z nás v práci, tíme a organizáciách, ktorých sme súčasťou. Vidím podnikanie ako cestu prínosu druhým a efektívnu formu kolektívneho konania dobra.

Jak se ty, člověk s tím nejlepším vzděláním v ekonomii a managementu, díváš na současnou ekonomickou krizi? Co nám přináší a co nám bere?

Súčasnú spoločenskú a ekonomickú situáciu vnímam ako príležitosť, aby sme si kolektívne všimli, ktoré spôsoby a modely myslenia a operovania fungujú

a ktoré už nie. Kríza je šanca si to všimnúť, a zároveň impulzom pre zmenu – v niektorých situáciách pôjde o zmenu zásadnú, vo väčšine prípadov však o zmenu postupnú.

Viac a viac z nás je totiž jasné, že ak chceme ďalej prosperovať alebo dokonca prežiť na tejto planéte, zmeny musia nastať nielen v tom, ako pristupujeme k prostrediu, v ktorom žijeme, ale aj napríklad v systémoch a inštitúciách, ktoré sme sami vytvorili, či už v bankovníctve a peňažnom systéme, vzdelávaní alebo starostlivosti o zdravie. Všetko je prepojené a tieto zmeny budú mať dopad na každého z nás.

Je podle tebe opravdu konec mýtům, jako je mýtus volného trhu, mýtus peněz a mýtus věčného růstu? Jaké mýty je nahradit?

Mýty tu sú a aj budú. Odzrkadľujú naše hypotézy a modely, ktoré sa za nimi schovávajú. Niekedy to vyzerá tak, že sme zabudli na to, že sú to len modely a hypotézy a že sme si ich sami vytvorili. Mnohé boli osožné a na niečo užitočné, ale možno už sú dnes po záručnej dobe. Je čas sa posunúť, ale zároveň nesnažiť sa všetko vyhodiť alebo zmeniť, skôr stavať na tom, čo fungovalo, a nie všetko meniť od podlahy. Možno je čas za začať pozeráť na rast inými očami a zmeniť jeho kvalitu a vyjadrenie, pretože rast spotreby je nielenže pre nás neudržateľný, ale aj prázdny, nenaplnujúci. To isté s peniazmi. Tie sú veľmi užitočným nástrojom výmeny hodnoty. Sú našou kreáciou. Ale súčasné nastavenie peňažného systému, a to, že peniaze sú vytvárané bankami ako dlh, nás spoločne ženie do záhuby.

Hlásáš krásné motto – ne být nejlepší na světě, ale být nejlepší pro svět – co tím přesně myslíš a jak jsi k tomuto motto dospěl?

Niekedy to vyzerá tak, že podvedome vnímame náš život a biznis ako oddelený od komunity, spoločnosti a ekosystému, v ktorých existuje. A pri tom, pravý opak je pravdou. Bez ekosystému nie je spoločnosť, a bez spoločnosti nie je žiadna ekonomika a žiaden biznis. Snažíme sa byť najlepšimi v konkurencii s ostatnými, pričom si neuvedomujeme, že sme na tej istej lodi, že dnes v mnohom, keď prehrávajú druhí, prehráme aj my. Sme súčasťou toho istého celku, a tým pádom musíme sledovať vyšší záujem tohto organizmu a byť mu podľa svojich najlepších daností a schopností prínosom. Len vtedy môžeme všetci spoločne prosperovať. Byť najlepším pre svet je kontext, pohľad z ktorého vychádzam, ktorý vyjadruje túto vzájomnosť a prepojenie. Inšpirovala ma v tom filozofia a práca Richarda Barretta, fascinujúceho človeka a britského odborníka v oblasti evolúcie ľudských hodnôt v podnikaní a spoločnosti.

Jak ve své každodennosti využíváš své současné vášně – Dynamiky bohatství? V čem nám tato metoda může pomoci?

Dynamika bohatstva umožňuje každému z nás objaviť svoj prirodzený podnikateľský talent a efektívne a zmysluplne ho uplatniť tak, aby práca bola radosťou a podnikanie naplnením. Poskytuje mapu ôsmich ciest k sebe samému a spôsob, ako vytvárať atraktívne príležitosti, budovať si tím a plynule spolupracovať v oblastiach, ktoré nás inšpirujú a na ktorých nám záleží.

Dynamika bohatstva zároveň predstavuje podnikanie a bohatstvo v úplne inom svetle. Paradoxne bohatstvo nie je o peniazoch, ale o tom, čo vám zostane, ak by ste ich všetky stratili.

Peniaze sú len dôsledok a nástroj. Závisí od ľudí, čo s nimi robia a ako ich zužitkujú na naplnenie svojho poslania a vízie. S využitím Dynamiky bohatstva je pre mňa každý deň naplnený a obohacujúci. Teraz zarábam peniaze tým, čo ma baví, čo ma naplňa a čo je prínosom pre druhých. Každý deň budujem svoje skutočné bohatstvo. Investujem do seba, do svojho rozvoja, do ľudí okolo mňa a do vízií a projektov, ktoré ma nadchnú. Z nespočetného množstva príkladov vidím, že podnikateľský úspech a bohatstvo každého z nás je na dosah, stačí sa len správne naladiť.

Tví učitelé/tvé učitelky, tvé inspirace?

Ľudí, ktorí ma inšpirovali, podporili alebo slúžili ako moji mentori je a bolo mnoho. Dielo Dana Millmana, Stevena Coveyho, Petra Sengeho a Richarda Barretta výrazne ovplyvnilo moje zmýšľanie a prístup k životu a biznisu. Moji mentori a partneri Kim Warren, Roger J. Hamilton a Sandra Epstein mi otvorili nové obzory a naučili ma, ako sa pohybovať v tomto fascinujúcom novo otvorenom svete. Svojou múdrosťou a výnimočným životom ma inšpirovali aj Lynne Twist, Sir Nicholas Winton a Mahátmá Gándhí. Každý deň ma inšpiruje moja rodina a blízky ľudia okolo mňa, hlavne však moja manželka Bea Benková, svojim nadšením, láskou a odhodlaním urobiť pozitívny rozdiel pre ľudí na tejto planete.

Čím se v současnosti nejvíce zabýváš? Co tě trápí a co tě těší?

V súčasnosti sa najviac venujem propagácii zmysluplného podnikania a sprístupneniu Dynamiky bohatstva v Čechách a na Slovensku. Mojim zámerom je prebudiť prirodzený talent a podnikateľského ducha u jednotlivcov, v tímoch a v organizáciách, a podporiť prospešné a zmysluplné podnikanie a biznis u nás. Profil Dynamiky bohatstva, ako prvý krok na tejto ceste, je už dostupný online v češtine a pripravujeme v novom aj iné príležitosti, rozvojové aktivity, programy a semináre v tejto oblasti, mnohé v spolupráci s našimi partnermi, tak, aby sme mohli prispieť čo najviac ľuďom a organizáciám, ktorí rezonujú s týmto poslanstvom.

Teší ma pozitívna odozva od podnikateľov z rôznych kútov Čiech a Slovenska na naše aktivity. Je to signál, že to, čo robíme, je prínosné a robí rozdiel. Trápi ma len, že zatiaľ nedokážeme napredovať tak rýchlo, ako by sme možno chceli, a tak, aby sme mohli v plnej miere a rozsahu uspokojiť všetkých. Verím však, že sa to čoskoro zmení.

Rozhovor vedľa Kateřina Jonášová.

Ján Polák, MBA, je poradcom podnikateľů a manažerů, odborník v oblasti strategie, podnikateľ a cestovateľ. Strávil päť let jako konzultant v mezinárodní poradenské společnosti McKinsey & Company. Dnes je jedním z mála certifikovaných praktikujících mistrů v Dynamice Bohatství. Úzce spolupracuje s tvůrcem Dynamiky bohatství Rogerem Jamesem Hamiltonem. Své nadšení, zvědavost, čas a znalosti v této oblasti směřuje na podporu lídrů a podnikatelů, jejich vizí a projektů tak, aby našli úspěch a naplnění v tom, co dělají. V rámci charitativní činnosti podporuje Nadáciu Dobrý Anjel. Miluje cestování a dobrodružství. Navštívil čtyři světadily, vystoupil na Kilimandžáro a nějakou dobu prožil s Masaji v Tanzánii. V rámci projektu Moudré podnikání žen působí jako lektor hlavní části vzdělávacího programu pracující s Dynamikou bohatství. Je ženatý, žije v Londýně a Bratislavě.

„Výživa mi zásadně změnila život“

Příběh Moniky Divišové, spolumajitelky firmy Wellnessia, www.hubnuti.org

Wellnessia centrum péče nabízí komplexní programy zdravého hubnutí, osobní dietní plán, dietní jídelníček, kurzy pro zdravé hubnutí a individuální konzultace s výživovými poradkyněmi. Zahrnuje tým nutričních poradkyň s šestnáctiletou praxí v oblasti výživy a zdravého hubnutí. Rychlá dieta není dlouhodobým řešením nadváhy, proto Wellnessia pracuje s klienty a klientkami na změně životního stylu. Wellnessia je špičkou na českém poradenském trhu.

Dělám, co mě opravdu baví. Být majitelkou firmy, která má za hlavní cíl pomáhat lidem k tomu, aby byli zdravější a cítili se dobře, je skvělé v tom, že ať se podívám na jakoukoli část mé práce, tak mi to dává smysl. Od vytváření samotné vize, po výškolení týmu a zajištění, aby firma prosperovala. Samo téma našeho podnikání – výživa – je moc zajímavé a velmi úzce se prolíná s mým osobním životem. Každý z nás přeci minimálně pětkrát za den strčíme něco do pusy. A to „něco“ docela zásadně ovlivňuje naše zdraví a tím i celý život. Podnikat v oblasti prevence zdraví dává smysl. Není nic krásnějšího, než když nám lidé potom, co shodili 20 kg, děkují za to, že jsme jim pomohli změnit život.

Měla jsem to štěstí, že moji rodiče, když jsem ve třech letech zápasila s astmatem a ekzémem, nelenili a pustili se společnými silami do změny jídelníčku celé rodiny. Místo zabrajačky začali klíčit zrní a péct celozrnný chleba. Mě to vytáhlo z nejhoršího a za nějakou dobu jsem byla bez léků. Časem se k tomu přidali i další změny v oblasti prevence zdraví, psychiky a cvičení. Dodnes držím svoje zdraví pod kontrolou hlavně právě jídlm, pravidelnou očistou organismu a pak samozřejmě péčí o svojí psychiku.

Výživa mi tedy zásadně ovlivnila život, proto mi dává smysl dělit se o to s ostatními. Veškeré informace, co předáváme klientům, čerpáme ze své osobní zkušenosti. Samozřejmě, že neustále studujeme, čteme, jezdíme na konference, ale každou radu nebo recept vždy nejprve vyzkoušíme na sobě. Začalo to u mě a u mámy, ale teď už je nás celý tým, a tak jdou naše výzkumy docela rychle. V každé fázi života jsem měla někde na blízku svého „přívodce“. Někdy to byla knížka, jindy člověk, který byl natolik odvážný, aby mi řekl, co si opravdu myslí. Když se dívám zpátky, vlastně nebyl okamžik, kdy by kolem nebyl „někdo“ silnější/moudřejší/zkušenější, od koho bych se mohla učit. Když jsem začala já sama provázet klienty na cestě za vědomějším stravováním a péčí o sebe, přišlo mi to jako přirozená věc. Někdy jsem studentkou a jindy zase učitelkou.

Když se vám pod rukama rozvíjí firma, každý den je vlastně velmi dobrodružný a zajímavý. Každou minutu se mám co učit. Nevím, jaká je přesně studijní náplň v byznys škole, ale tady je jen zlomek toho, jakými „kurzy“ jsem prošla já – Jak pečovat o počítačovou síť, postavit si web a dobře ho optimalizovat, plánovat, psát manuály, dělat pohovory, propouštět zaměstnance, psát inzeráty a články, dělat rozhovory pro TV, mluvit na tiskové konferenci, zadat právníkovi podklady na smlouvu, vymyslet si Excelovou databázi, vyřešit, když nejde internet, vést efektivně poradou, vymyslet jméno firmy a logo, nakupovat legálně obrázky, školit své spolupracovníky...

Když má firma zajímavý produkt a náplň, tak jako my, tak mi velmi dobře hledají lidé do týmu. A když s kýmkoli mluvím o tom, co dělám, tak protože se to

vlastně výživa všech tak trochu týká, vždy se setkám se zájmem. Když mluvím o své práci, lidé to ze mě cítí, že mě to baví a že to dává smysl. Všem bych to moc přála zažít, být součástí projektu, který jim dává smysl a ještě přesahuje samotný koncept podnikání (vydělávání peněz) mnohem více do hloubky.

Matka a dcera, šéfová a šéfová – podnikání s maminkou

Krásný způsob, jak naplnit naši další společnou část života po odeznění intenzity prvního projektu „máma a dcera“. Samozřejmě, že jsem a vždy budu její holčička a ona moje maminka. Jen místo výchovy a učení jízdy na kole se soustředíme na vytváření společných projektů, sdílíme naše různé pohledy na věc, máme radost z toho, když se věci daří a podporujeme se při setkávání s výzvami. Musely jsme si vyjasnit několik věcí a vlastně i nastavit určitá pravidla. Já nemohu zneužívat role dcery s vědomím, že máma je tu vždy pro mě. Když nestíhám termín odevzdání nebo mi není dobře, tak prostě pokaždé nemohu na mámu vykulit smutné oči a čekat, že to vyřeší. Každá neseme zodpovědnost za svoje aktivity a plány. A také máme vzájemnou důvěru, že když bude třeba, tak si druhá řekne o pomoc. Další dohodou je mezi námi úplná otevřenost a úplně pravdivá komunikace. O všem o sobě víme a sdílíme to. Protože když to neděláme, stejně to ta druhá vycítí a věci se jen zbytečně protahují. O spoustě věcí na druhou stranu nemusíme vůbec mluvit, je nám jasné, jak to obě chceme. Domlouváme se tedy jen na těch nejzásadnějších věcech nebo naopak diskutujeme o maličkostech, jako je barva kytek do výzdoby nebo do jaké restaurace půjdeme oslatit naše úspěchy. Absolutní důvěra v maličkostech, ale hlavně při velkých rozhodnutích a situacích, kdy je těžké se na někoho jiného spolehnout. Nepočítáme každou korunu a každou minutu, tak některé věci máme prostě levnější. Každá máme jiné kvality a obě je do firmy dáváme. Nemusíme si za to vzájemně vystavovat faktury. Jeden z důvodů, proč toto dobře funguje, je naše rozhodnutí vše dělit na polovinu – zisky i náklady. Tam kde stojí majitel firmy, je velmi osamělé místo, poslední dobou si uvědomuji více a více, jak je bezva, že v tom nejsem úplně sama, protože jsme dvě.

Ženský kolektiv, ženská firma

Naše spojení, práce v oblasti servisu/poradenství/zdraví a ženské podnikání, je podle mě ideální. Jako ženy máme přirozeně schopnost pečovat, v určité momenty dokážeme opravdu nepočítat (čas ani peníze) a být plně pro druhého. Věřím tomu, že nám ženám dělá dobře být spolu a sdílet – čas, prostor, příběhy, bolesti, radosti, moudrosti... Naše generace už většinou nezažila z rodiny tu přirozenou ženskou komunita danou způsobem života, žádná

tety, babičky ani sestřenice vedle v domě nebydly. Díky městu, aktivitám, cestování a technologii už se ani k sousedce nechodilo moc na návštěvu. Jsem ráda, že vytvářím prostor, kde kromě toho, že jako pracovní kolektiv přinášíme hodnoty, jako firma generujeme zisky, navazujeme na tradici těch žen, co spolu kdysi tvořily vesnici. Je mi jasné, že mě nesení této myšlenky ženské firmy, kde se spolu nejen pracuje, ale také sdílí, stojí docela dost nákladů „navíc“, ale kdo ví třeba právě tohle je jeden z modelů „nových firem“, které nahradí neosobní korporace.

Role ženy v současné společnosti?

Držet prostor, pečovat hlavně o sebe, abychom se pak mohly starat o ostatní, přinášet naší ženskou cyklicitu do každodenního života a do všech možných oblastí, abychom něžně začaly vyvažovat nerovnováhu; naslouchat – všude kolem v lidech je tolik nevyřčených příběhů, strachů, snů, plánů a obav...; říkat a pravdivě sdílet to, co opravdu potřebujeme; přinášet něžnost, krásu, radost, jednoduchost, pomalost, kde se na to tak nějak zapomnělo.

Moudré/vědomé podnikání?

Nejsem druh bojovníka, a tak asi nikdy nebudu bojovat za práva žen nebo proti korupci. Ale jsem ta, co ráda vytváří prostor, kde se bude ženám dobře pracovat, kde budou moci růst. Jsem ochotná ho bránit zuby nehty, pečovat o něj, když je nemocný, a vytvořit ho nově, když skoro zemře.

Nesu tyto principy vědomého byznysu: být pravdivá k sobě i ostatním. Pečlivě hlídám, aby byla zdravá výměna na obou stranách. Abych si říkala o dost peněz, abych dodávala klientům vše, co slíbím.

Snažím se být vždy autentická – respektuji to, že se každý den cítím trochu jinak. Některé věci prostě dělám po svém. U mě je to třeba důraz na estetiku a pěkný design. Teď už jsme v pozici, že si můžeme vybírat klienty a obchodní partnery nejen podle jasných parametrů, ale také podle toho, jestli se s nimi cítíme dobře. Snažím se to respektovat co nejvíce i u členů mého týmu.

Pracujeme zdravě, nepracujeme přes čas, vaříme si společně obědy, máme ionizátor na kvalitní vodu a slevu na potravinové doplňky, maximálně vycházíme vstříc maminkám s dětmi, osobním aktivitám mimo práci. Pečujeme o zdravé vztahy mezi sebou – týdenní porady, pravidelné schůzky se všemi zaměstnanci, vzájemně se podporujeme, když vidíme, že to někomu někde skřípe. Všichni pečují o zdraví kolektivu.

Pracujeme udržitelně – šetříme a neplýtváme (peníze, čas, energii...), jsme v zisku, jako firma

máme velké rezervy, a tak zvládáme překonávat „zimní“ měsíce. Maximálně dbáme na etiku podnikání vně i uvnitř – jak ve vztahu ke klientům, tak ke spolupracovníkům i obchodním partnerům. Žádné podplácení ani korupce.

Co funguje?

- Meetingy, kde se kromě výsledků povídá o tom, jak se kdo z nás zrovna má, úspěšné příběhy klientů.
- Pravidelný čas šéfa – jeden na jednoho se svými zaměstnanci
- Ihned řešit, pokud se mezi námi něco děje, vykomunikovat, vysvětlit, nenechat až na zítra.
- Popisy a manuály úspěšných akcí a aktivit, aby se nemusela znovu „objevovat Amerika“.
- Vzdělávání spolupracovníků v oblasti osobnostního rozvoje.
- Každý přesně ví, za co má zodpovědnost a co je jeho finálním „produktem“.
- Pravidelná každoroční „ideální scéna“ firmy. Vysnit si, co chceme, aby se v nadcházejícím roce stalo, teprve z toho pak děláme reálné plány a cíle.
- Nástěnka ideálního klienta – máme udělaný seznam vlastností, chování, vzhledu, kvalit, typu osobnosti... prostě, jakého chceme ideálního klienta, s kým se nám bude dobře pracovat. A víte co? Ono to funguje, přesně takoví klienti k nám chodí.

„Dům je živá bytost a komunikuje s námi“

Irena a Stanislav Kovářovi

Firma A-Spektrum manželů Kovářových se zaměřuje na originální zpracování designérských projektů bytů, rodinných domů, zahrad i nábytku. Jejich přístup je integrující, od architektury, přes ekologii, feng-šuej a inspiraci lidovou architekturou, po kurzy osobního rozvoje a kreativity. Manželé Kovářovi kromě své firmy společně pracují na několika přesahujících projektech. Kolem svého domu veřejnosti zpřístupnili jednu z prvních tzv. přírodních zahrad v Česku, nechemicky opečovávanou zahradu jak od Trnky, tajemnou, krásnou, plnou překvapení a harmonie, v níž může široká veřejnost hledat ztracenou vyrovnanost. Ing. arch. Stanislav Kovář je jednatelem firmy, zaměřuje se na projektování ekologické architektury a na ekologický urbanismus. Je autorem několika patentů pro vybavení nízkoenergetických domů. Inspiraci čerpá především z poznání lidové architektury a tradic. Mgr. Irena Kovářová vede ve firmě ateliér Design domova, její specializací jsou návrhy interiérů, designového nábytku, designového skla, analýzy a poradenství feng-šuej, projektování přírodních zahrad. Vyučuje na Teologické fakultě Jihočeské univerzity předměty se zaměřením na výtvarnou oblast.

Začínali jsme jako projekční firma. V rámci projektování jsem se zabývali lidovou architekturou, která nás nesmírně inspirovala, ovšem nevěděli jsme přesně, čím to je. Pak jsme se řízením osudu dostali ke knize o feng-šuej, kde jsme zahlédli styčné body mezi nazíráním prostoru z hlediska feng-šuej a mezi estetikou původní kultury a architektury. To pro nás bylo obrovským bohatstvím, z něhož jsme začali čerpat. Prostřednictvím učení ze staré Číny jsme začali chápat, jak k řešení prostoru přistupovali naši předkové. Začali jsme křísit původní moudrost, intuici, integrované chápání, které od sebe neodděluje krásu a užitek, ale vytváří harmonický celek. To byl zlomový bod, kdy jsme si uvědomili, že můžeme k projektům přistupovat mnohem komplexněji a celostněji. My jsme se například vrátili k původní představě, že dům je živou bytostí. Že komunikuje, že je v něm vše provázaná, tak jako v člověku. Tím se nám ale změnil i náhled na samotnou práci. Nejde o to vymyslet luxusní dům, ale vymyslet pro konkrétního člověka prostor, v němž on může fungovat jako tvůrce, může ho neustále dotvářet, bude s ním komunikovat a může svým způsobem skrze tento prostor pracovat na svém růstu a my ho tím můžeme pozitivně motivovat. Konkrétně pracujeme pro místního podnikatele, který má provozovnu lahudek. Přinesla jsem mu návrh řešení z hlediska interiéru a exteriéru podle feng-šuej tak, aby to znamenalo posun v podnikání. A samozřejmě, pokud to navrhujete komplexně, navrhujete i posun v uvažování. Můj nápad zasadit u provozovny ovocný sad, do kterého by mohli zaměstnanci chodit čerpat sílu, napoprvé rezolutně odmítl. Pak jsme spolu pracovali a zhruba po roce jsme spolu seděli v naší zahradě a on povídá: „Já už tomu rozumím. Žádná koupená ryngle nebude tak dobrá, jako vlastnoručně utržená.“ A do několika měsíců ten sad vysázeli. To dokazuje, že se tímto přístupem otvírá prostor pro nové uvažování, řekněme až duchovní růst.

Dětství v přírodě

Náš život zásadně ovlivnilo dětství v přírodě, vyrůstali jsme v zahradách, navíc s babičkami, dobrotivými čarodějkama, které nás nenásilně zapojovaly – do

vaření, do péče o velikánské zahrady a mně to připadalo přirozené, že žena ovládá a kultivuje takový velký prostor. Vždycky jsem tíhla k výtvarnu, architektura mě zajímala od malička, pak jsem absolvovala stavební průmyslovku a výtvarku, pak jsme se seznámili s mužem, pak mě vždycky zajímala práce s lidmi, studovala jsem teologickou fakultu. Což se mi krásně propojilo, protože jsem ještě za studií začala přednášet, zůstala jsem fungovat na fakultě a zároveň jsem spolupracovala s mužem na projektech. Spojovala jsem to do kruhu. V určitém čase vždycky akcentuji to, co cítím, že mám akcentovat. Když jsem pocítila touhu po dítěti, tak jsem měla dítě a koncentrovala se jen na něj. Dala jsem v rámci této koncentrace dohromady metodika kreativní práce s malými dětmi od šesti měsíců, protože jsme hodně společně tvořily. Pak jsem měla potřebu koncentrovat se na projekty a na týmy, které bylo třeba sestavit. A to byla asi nejsložitější fáze – najít a sestavit si stabilnější tým, na který se můžu spolehnout. Zásadní moment ale opravdu nastal při uvědomění té celistvosti. Potom jsme začali rozšiřovali naši činnost od staveb k interiérum a zahradám, kurzům a společenské činnosti.

Partnerská integrace

V tom je naše síla, že dokážeme vše, co nám přichází do života, v páru spolu-prožívat. My jsme se velice dobře sešli ve smyslu vyznávání hodnot a vnímání reality, v tom je mezi námi až vzácný soulad. Netroufáme si ale doporučovat model, který vyhovuje nám. Asi bude hodně žen, které mají jiný náhled než jejich muž a spojení do partnerského podnikání by jim mohlo být překážkou. Oba nicméně děláme to, co nás baví. Já jsem přesvědčena, že oddělení zaměstnání, které mě nebaví, a volného času, kdy si to kompenzuji, je největší paradox současné doby. Člověk se zbavil integrity, kterou vždycky měl, a nevnímá, že práce a domov se propojují. My se to snažíme dělat jinak, pracujeme například na projektu, něco nás zaujme, uděláme na to téma přednášku, abychom se obohatili a posunuli projekt. Ale obohatíme tím i další lidi, které na kurz pozveme. Snažíme se žít život tak, abychom neměli pocit svázanosti,

ani penězi, ani ničím jiným. Když člověk dělá to, co ho baví, pak to dělá dobře. My to praktikujeme už patnáct let a mám pocit, že tento náš přístup přirozeně přenášíme na dceru, klademe jí na srdce, že je naprosto svobodná ve své volbě toho, co bude dělat, ale že je podstatné, aby jí to uspokojovalo. Překvapilo nás, že se rozhodla jít na uměleckou školu, kde se našla.

Ženská energie

Já na ženskost a mužskost i v našem partnerství s mužem nahlížím jako na energie jin a jang. A mám dojem, že ženy zejména ve 20. století začaly mocně užívat energii jang a bylo to za tu cenu, že se vzdaly svých přirozených darů a talentů. Které mohou být z jistého úhlu pohledu považovány za jistou slabost nebo měkkost, ale skrývá se v nich obrovská hloubka a moudrost. Když se na mých seminářích dobíráme toho, proč žijeme krizi rodiny a krizi společnosti, díváme se na to, že muži zůstali stejní, ale my ženy se měníme. Jsem toho názoru, že pokud se má uzdravit společnost, musejí se především uzdravit ženy v tom smyslu, že se nemusí snažit být lepší než muž. Vždyť jsou stejně dobré jako muži. Z těchto vyrovnávacích důvodů se ženy zbavily svých silných zdrojů, z nichž vždycky čerpaly. Zbavily se intuice. I podnikání dostalo takový směr, že žena-podnikatelka rovná se muž. Ale ne muž v sukních, my jsme se dokonce zbavily i oně sukňe. Kdyby ženy věděly, co jim sukňe přináší za vyrovnání, tak by se sukni nikdy nevzdávaly. Ona se našťást energie vždycky musí vyrovnat, takže je stále více a více žen, které si uvědomují, že mají v rukou uzdravení celé společnosti. A je velice důležité, aby se opřely ne o rozum, ale o moudrost, která je u žen velmi úzce spojena s intuicí. Je důležité, aby věděly, jak to udělat, aby věděly, jak se opřít o moudrost celého svého rodu, o celou tu ženskou linii.

Žena musí vědět, jaké má priority. Myslím si, že i pro ženu, která se zapojuje do podnikání, by pořád měla být prioritou rodina a stabilita rodiny. Já mohu v jisté fázi podnikání akcentovat, ale nemůže to být můj program. Pokud se žena chce znovuzrodit ženou, tak musí vědět, že vždycky bude cyklická, intuitivní, emocionální. To znamená, že i v podnikání u ní budou fungovat jiné principy, než jaké vyznávají muži. Zjistit, že si musí uchovávat integritu, kdy nelze oddělit podnikání a rodinu. Doporučovala bych každé ženě, aby si dobře zvážila, zda chce fungovat bez dětí, nebo zda chce fungovat s dětmi. Aby si v tomto udělala jasno. A pokud chce mít rodinu, aby si zpracovala, jestli je schopna ji dát vždycky na první místo. Aby rodina zůstávala celistvá, aby fungovala. Podnikání by mělo být, a u nás tomu tak je, úplně živou součástí fungování rodiny, nemělo by rodinu zatěžovat, ale obohacovat ve všech smyslech slova. I když uznávám, že tohle je oblast, která je obrovsky těžká. Celý produktivní věk se žena právě toto snaží ladit a vyvažovat.

Předávání moudrého žití

Chtěli jsme vybudovat něco, kde bychom mohli ve větší míře předávat naše myšlenky, a nabídnout lidem cestu, na které budou sami na sobě pracovat, budou hledat souvislosti, což je proces, který je pro mě nesmírně vzrušující. Z tohoto popudu vzešel první nápad vystavět školičku. My bydlíme v ekodomě, který je pro nás živou bytostí a jako živá bytost nese i jméno, jmenuje se Slunečnice. Dříve byla běžná praxe dávat domům jména, domovní znamení, a jsem přesvědčena,

že nešlo jen o orientaci, ale o hlubokou potřebu poskytnout domu jméno. A pro školičku vymyslel můj muž jméno Měsíčnice, což se mi okamžitě zalíbilo, protože měsíc symbolizuje ženství, a já chci předávat především ženám své zkušenosti, své životní poznatky, protože ani můj život nebyl bez omylů a odboček. Díky tomu, že jsem byla schopna se vrátit na cestu, kterou považuji za smysluplnou, můžu snad ostatním nabídnout radu, jak se dostat zpět k sobě.

K naší zahradě ještě přiléhají poměrně velké pozemky. A protože pracujeme s dětmi, mateřskými školami, mládeží, ženami a muži, přemýšleli jsme, co udělat pro seniory, kteří nám v té mozaice chybí, které také toužíme integrovat do nějakého miniprostoru klasického seniorského domu, vezmete jim jejich identitu, jejich záliby, jejich koníčky. Tento člověk může přitom v podmínkách, které ho v tom podpoří, dát společnosti ještě hodně moudrosti. Takže chceme na polích souvisejících s naší zahradou vymyslet projekt pro seniory, který pojme úplně jinak, ne jako jeden objekt, lidojem, kde jsou nacpaní jeden vedle druhého. Ten prostor by v nich měl vyvolávat dojem, že jsou ceněni, že jsou platní, prostor by je měl motivovat, aby mohli prožívat radostně každý den. Můj muž z toho udělal Domečkový domov důchodců, který zahrnuje jak samostatné dodělené jednotky, tak společenství, společný prostor. To je naše současná vize, kterou nevnímáme jako ziskovou věc, ale snažíme se vytvořit modelový příklad dobré praxe pro seniory a seskupit lidi, kteří mají podobný názor. Protože toto je projekt, který potřebuje entuziasmus a podporu více lidí.

Pro nás je důležitá integrita, k níž bych ráda připojila ještě jednu poznámku. Když jsem četla Raymonda Moodyho, Život po životě, fascinovalo mě, že všichni lidé ve chvíli, kdy předstoupili před světlo, přestali odlišovat lásku, pravdu, krásu a dobro. Tyto hodnoty jim splynuly do jedné. A to je ona integrita, kterou my hledáme, osaháváme a snažíme se ji žít. Etika a estetika jsou propojené věci. Lidé na to ale bohužel v realitě zapomínají.

„Mám extrémně vyvinutý smysl pro nezávislost“

ALIKA je největší českou potravinářskou firmou zabývající se výrobou pražených ořechů a slaných snacků, balením sušeného ovoce a olejnatých semen. Lidé ji znají pod obchodními značkami ArRashid, DrRashid, KK, Arado a ARA. Její arašídý se staly v roce 2011 vítězem soutěže Volby spotřebitelů 2011. Hanácká ALIKA existuje na trhu již od roku 1992 a celou dobu její rytmus určuje nezlomná energie její majitelky Ing. Jany Kremlové.

Neodolatelná touha podnikat

Vdávala jsem se, když mi bylo devatenáct let. Manžel byl vrcholový sportovec a já studentka vysoké školy chemicko-technologické. Protože jsme si ve dvaceti pořídili dceru, museli jsme nějak uzpůsobit podmínky. Byli jsme chudí jak kostelní myši. Takže jsme vymýšleli, jak bychom zbohatli. Já jsem po studiích dělala v cukrovaru technologičku a potom jsem měla už dvě děti. Ani já jsem jsem ovšem v práci nebyla moc spokojená a postupně jsem touze podnikat úplně propadla. Protože jsem na inspekci kontrolovala kvalitu kávy, rozhodla jsem se otevřít pražírnu kávy. Nikdo nevěřil, že se mi to podaří. Neměla jsem žádný základní kapitál. Ale tchyně mi fandila a zastavila kvůli mně chatu. Díky ní mi banka půjčila peníze na malou pražičku.

Živnostenský list jsme dostala 23. března 1992 a začala pražit svou vysněnou kávu podle vlastní receptury. Ale přišlo Tchibo a jeho masivní televizní reklama. Jít do boje s Tchibem byl absolutní nesmysl. Musela jsem změnit sortiment. Náhodou jsme narazili na firmu, která dodávala zemědělské komodity a která potřebovala pražené arašídý pro výrobu křupek. Takže jsme pro ně začali pražit podzemnici. Pražili jsme v malé místnosti, dvanáct hodin manžel a dvanáct hodin já. On v noci, já ve dne. Chodily tam za námi naše děti, aby nás vůbec viděly, učily se v pražírně. Mělo to svou velkou výhodu, dcery nejsou zkažené penězi, protože od malička musely pomáhat, a vědět, co obnáší práce. Tímto jsme poskočili, vydělali jsme peníze na splátky a spojili se definitivně do rodinné firmy. Pak už jsme byli schopni pražit arašídý pro sebe. Našli jsme první distributory. Vypadalo to slibně. Pak jsme ovšem vyhořeli a začalo být jasné, že musíme jinak.

V roce 1994 jsme koupili starý mlýn v Čelechovicích a zaměstnali prvních 12 zaměstnanců. Tato menší forma je podle mého nejlepší podnikání, jaké existuje. Když má firma do dvaceti lidí. Každý ví, co má dělat, každý má kompletní přehled. Všechno se uhlídalo, vydělávali jsme fúru peněz a lidé u nás měli hezké platy. To byla zlatá doba. Nyní jsme poměrně stabilní, naším nosným programem jsou ořechy. Zpracováváme kolem pěti tisíc tun ořechů ročně. Odjíždí od nás jeden kamion zboží denně.

V začátcích pro mě byly největší motivací splátky. Víte, že je musíte zaplatit. Druhým motivem, možná ještě silnějším, bylo, že jsem nechtěla zklamat tchyni, důvěru, kterou mi dala.

Rodinná firma je pevná jednotka

Potom nám už zase naše prostory nestačily, koupili jsme rozestavěný objekt ve Smržicích, který jsme dobudovali, zaměstnali asi 40 místních, všechno se krásně rozvíjelo. Ale poté jsme od místní starostky dostali zákaz vjezdu do objektu. My jsme se s mužem schopni domluvit s kýmkoli, ale tam to bylo marné. Zaměstnanci nám pomáhali, apelovali, že chodí pomalu v bačkorách do práce, udělali podpisovou akci lidí v obci, ve které se projevilo, že místní nemají nic proti tomu, abychom u nich podnikali. Ale nic nepomohlo, vystrnadili nás. Jakmile se člověk dostane do neřešitelné situace, tak se vždycky něco stane. Manžel potkal kamaráda, který vlastní realitní kancelář. Ten nám doporučil tento objekt v Čelčicích. Všechny peníze, které jsme vydělali, jsme investovali do nákupu toho areálu a do jeho oprav. To místo jsme dostali za odměnu. Jsme mimo vesnici, podniká se tu nesmírně příjemně. Dokonce jsme se sem do blízkého okolí i odstěhovali – celá rodina.

Ženy a podnikání

Nikdy jsem se nesetkala s tím, že by se mužům podnikalo líp. Ale je pravda, že já ráda pracuji se ženami. Kromě skladníků, kde je práce fyzicky náročná, tu máme samé ženy. Jsou pracovité, spolehlivé. Myslím si, že problém nastává, když má žena velet mužům a mít je jako podřízené. Sama jsem to několikrát zkusila a nikdy to nedělalo dobrotu. Ovšem pořád se nám ve firmě rodí děti. Což nás dovedlo k rozhodnutí založit tu dětskou skupinu, aby ženy mohly mít své děti s sebou. Pro nás je to jednoznačně výhodné. V našem oboru trvá minimálně rok, než se člověk něco naučí, protože my pracujeme sezónně. Pro mě je lepší, když tu mám zkušené ženy na půl úvazku, než zaškolovat nové lidi. Je pro nás zásadní je podporovat tak, aby nám tu zůstaly.

My jsme vlastní děti měli hodně brzy, cítili jsme se ještě silní, a tak jsme adoptovali další dvě. Fakt je, že se věnujeme různým charitativním akcím. Část produktů dáváme bezdomovcům, podporovali jsme dětské domovy, manžel se stará o neslyšící cyklisty, prostějovskou nemocnici. Nemáme ucelenou charitativní koncepci, spíš postupujeme podle srdce a podle situace.

Ale i se čtyřmi dětmi se dá podnikat. Upravila jsem si pracovní dobu. Chodila jsem do práce, když šly děti do školy. My měli v té době kancelář hned vedle školy. Byla jsem tam do dvou. Pak jsem se věnovala dětem a v osm večer jsem se vrátila a pracovala do půlnoci. Děti ale byly v naší rodině vždycky prioritou a tak to zůstává. Fakt je, že od třiceti let do pětáctýřiceti let jsem neměla žádný soukromý život. Teď si to vynahrazuji, když jsou všichni pryč, věnuji se sportům a cestování.

Rodinná firma

U nás měl manžel vždy na starosti výrobu, já papíry. Nákup jsem vždycky dělala já, nedávno jsem to naučila naši Petru, která už v osmnácti letech nastoupila jako nákupčí. Oba dva jsme z rodin, které nám vždycky pomohly. Když jsme potřebovali nutně pracovat, postarali se nám o děti nebo nám přišli pomoci. Mě mrzí, že jsme si to nefotili. Když si vzpomenu, jak jsme všichni spali oříšky do sáčků.

Já jsem takový ten černobílý člověk. Buď je to tak, nebo je to tak. Ale vždycky jsem byla ráda, že jsem samostatná, že se umím postarat o rodinu, že dokážu být finančně nezávislá. A přesto všechno si myslím, že jestli se mi něco povedlo, tak je to nádherný vztah s manželem. Určitě bylo období, kdy manžel záviděl kamarádům, že mají za společníky jiné muže. Na druhé straně věděl, koho si vzal. On mě opravdu zná. My jsme spolužáci od dvanácti let. Ale asi i tím, že je duší sportovec, dokáže ustát, že si žena jde svou cestou. Stejně tak dcery si jdou svou cestou. My jsme je nenutili, aby tady pracovaly. Starší dcera je dravá od přírody. A u nás má na starosti import a export. Mladší dcera vystudovala veterinu, po nás kopíruje, že si už k maturitě pořídila syna. Náš

osmiletý vnuk tady v těch kancelářích vyrostl. Dnes má dcera jezdeckou školu a ustájené koně v našem areálu. Ta starší chtěla malou taneční školu. Dopadlo to tak, že její taneční škola má dnes 220 dětí. Obě dcery mají miminka a obě s nimi pracují, pomáhají u nás ve firmě a k tomu mají obě svoje firmičky.

Nejtěžší je se rozhodnout skončit

Co nás trápí, je hospodářský výsledek. Ale díky výpovědím, které jsme poslali odběratelům, jsem přesvědčena, že příští rok bude lepší. Nejtěžší je se rozhodnout skončit a skončit třeba spoluprací s největším odběratelem, protože ta spolupráce už není životaschopná.

Co mě těší, jsou lidé kolem mě. Mám výbornou silnou rodinu, která je společně schopna dosáhnout mnohého. Těší mě, že jsem zdravá, že jsem začala jezdit na koni, hrát tenisa hraju golf. Obrovsky mě baví taiči a všechno, co je s tím spojeno, tedy čínská medicína. Kdybych se mohla znovu rozhodnout v podnikání, vybrala bych si spíše tento obor, třeba léčivé bylinky.

„Dát životu hodnotu“

Kavárna olomouckého krajského úřadu už zela prázdnotou, milý vrchní nás přesto uctil posledními chlebičky a kávou, pak zavřel krám. Pan uklízeč zapnul čisticí stroj a jal se hučet po vestibulu. V této absurdní atmosféře se nicméně rozvinul rozhovor, který nebylo možné nezaznamenat. Rozhovor o nevyužitém ženském potenciálu, podnikání jako službě a návratu k jednoduchosti. Kolem chladného stolku seděly psycholožka a průvodkyně Moudrého podnikání žen pro Olomoucký kraj Alena Přidalová, iniciátorka projektu Lenka Papadakisová a publicistka a průvodkyně pro Středočeský kraj Kateřina Jonášová.

V čem podle vás spočívá hodnota ženy v současné době v této společnosti?

LP: Já se v tomto ohledu dívám do základních zdrojů – tedy do mých zážitků z Afriky. Když jsem se ze svých afrických cest vracela, cítila jsem intenzivně, že hodnota ženy je v tom, že rodí a že vychovává děti. Klíčová podstata není ale v dětech, ale v tvoření a péči o život se vši pipaljící láskou. A princip je přenositelný. Nemusí to být dítě, které porodím, ale něco, co ze mě vyjde a o co se starám.

AP: Já spíš přemýšlím, v čem je nevyužitá hodnota žen. Jak tak pozoruji dnešní svět, myslím si, že máme daleko větší potenciál než muži právě v kultivaci. V kultivaci svého blízkého okolí, v kultivaci dětí, morálky, mravních principů. Je to tím, že většinou jsme naprogramované k menšímu, ke spolupráci. Přesně k tomu, co vychází z našeho prvotního poslání vychovávat budoucí generace. Je to velká škoda, že se ženám zatím nenaslouchá ještě daleko víc.

Výchova a kultivace se prolínají, obě trvají dlouho, potřebují trpělivé a silné nositele či nositelky. Něco vypěstovat, zkultivovat trvá neskonale déle než si dnešní rychlý člověk navyká – uspokojovat své potřeby uspěchané a hned.

LP: Moje výchova se odehrávala v úrovni naučit se praktický způsob existování a bytí. Poradit si, uvařit si, zabezpečit se. Otevřené nesení hodnot v mé výchově chybělo. V této souvislosti zmíním jednu indiánskou pravdu: „Rodiče jsou tady od toho, aby svoje dítě bezpodmínečně milovali a dávali mu lásku a pocit bezpečí, prarodiče jsou tady od toho, aby dítě vychovávali v tom smyslu, aby mu předávali hodnoty, tety a strejdové jsou od toho, aby ho naučili praktickým věcem, aby přežilo.“ My v naší společnosti se snažíme naplňovat všechny tři roviny a logicky je toho na nás moc.

AP: Je otázkou, zda chceme investovat horentní sumy na to, abychom se jako lidstvo zničili, a nebo jestli chceme žít kulturním životem, z něhož budou mít všichni dobrý pocit. To je dnes postavené na hlavu a pořád si kladu otázku, kdo to může změnit? Věřím tomu, že jsou to právě ženy, které mají tento vnitřní potenciál. Nejde o velká slova, velké myšlenky. Jde o obyčejné principy soužití, kdy se neurázíme, nenapadáme, nebojujeme spolu, nekonkurujeme si, ale hledáme cestu, jak spolu vyjít a jak spolu tvořit, jak spolu být šťastní. Chápu to jako renesanci, že si to začínáme konečně víc uvědomovat a po malých kapkách se začínáme vracet k tomu, že sebezničení není smyslem lidstva, ale smyslem je najít cesty, jak dát životu hodnotu. Co by nás mělo spojovat je sluš-

nost, lidskost a vzájemná pospolitost. Hledání užitku v tom, že každý jsme jiný, a ne se vymezovat a vyhraňovat a kritizovat a vzájemně se osočovat.

LP: Máme v sobě dar starat se o život a o udržitelný rozvoj života. A máme dar hledat k tomu veškeré cesty. Když jsme ohrožení, že jsme schopné postarat o to základní, co je potřeba k přežití. A tohle rozvíjet a kultivovat stojí za to. A my ženy bychom se zase měly začít učit samy od sebe nebo spolu. To je učení, kterým jsem si třeba já neprošla, a myslím, že málokterá ze současných žen. Tradiční hodnoty se nepředávají, spíše se vůči nim vymezujeme. A to já opět objevuji a ctím ve třetím světě, kde pospolitost žen funguje a je daleko silnější. Když mají potíže, tak je jdou řešit spolu. Nejdou je řešit s partnerem, nebo samy se sebou. A v pospolitosti se posilují v tom, aby tu situace zvládly ku prospěchu. Aby poznaly hranici, kdy třeba odejít a kdy je třeba pochopit a zvládnout sebe sama. Takže tohle sdílení, spolubytí, spolupodpora, držení prostoru, to jsou pro mě další vysoké ženské hodnoty. To je něco, co my ženy můžeme do společnosti přinášet. Proto jsou babičky ve starých kulturách těmi nejdůležitějšími, protože drží energii. Nemají dominanci, nicméně se naslouchá jejich moudré přítomnosti.

AP: Ovšem když jsem nedávno byla v Etiopii (mimochodem uznávané jako kolébka lidstva) podívat se, jak žijí původní kmeny v povodí řeky Omo, tak mě velmi překvapilo, že i ženy jsou schopné nastavit pro naše vnímání velmi brutální pravidla. Když se v jejich pospolitosti narodí dítě, které je mentálně či fyzicky postižené nebo i nemanželské, tak ho pohodí do buše. Na druhou stranu to ale vystihuje to, že nemůžeme rozdělovat, že ženské jsou obecně či přirozeně nastavené tak a muži onak. V určité konstelaci společenství, prostředí, historie a tradice se tvoří i ten zvláštní duch, který jde proti rozvoji.

Takže narážíš na nutnost vyváženého pojmání ženskosti a mužskosti.

AP: Ano, musíme přemýšlet, jak do našich debat vtáhnout mužskou populaci. Ano, chceme kultivovat ženy, podpořit je v jejich sebeuvědomění, aby si byly vědomy svých práv a aby je naprosto legitimně prosazovaly. Ale zároveň chceme posunout společenský dialog mezi muži a ženami dál. Do další roviny, v níž už vidíme i děti, rodiče, prarodiče, komunity. A hlavně otázku – co je důležité? Opravdu důležité. Myslím, že krize ten základní problém obnažila se vším všudy: nejsme schopni žít sami se sebou. Potřebujeme pořád někoho nebo něco, co nám pomáhá mít pocit, že jsme naplnění. Přitom jsme spíš přecpání – věcmi, informacemi, hamizností, závisť. Víme, že žijeme v transformační době. Ale nevíme, co to vlastně prožíváme. Dokážeme pojmenovat jednotlivosti, ale

ne celek. Ten jde mimo naše vědomí. Všichni to cítíme, všichni to prožíváme. A potřebujeme ho pojmenovat, protože jsme tak nastaveni. Potřebujeme jistotu toho, že rozumíme, kam směřujeme. V tom je teď obrovská šance zastavit se a promluvit si. A je už jedno, v jakých skupinách: jestli ženy s chlapama, nebo ženské se ženskými. Promluvit si a zeptat se vážně a upřímně, co vlastně chceme za svět? Co je pro naši společnost dobré?

Teď spíš mluvíme o moudrém žití, než moudrém podnikání.

LP: Podnikání je jedna z forem. Jednou z možných forem, jak se realizovat, uplatnit, jak si najít hodnotu a přispět společnosti. Protože podnikat s tímto přesahem je stejně cenné jako jakákoliv sociální služba. S nějakou svojí hodnotou, talentem, vášní něco dávám. Dělán něco užitečného pro sebe a pro druhé. Ideálně ještě tak, aby to bylo užitečné i pro celou zemi. V postatě služby je podstata lidství – jsme sociální bytosti a nejsme stvořeni jen sami pro sebe. Jsme vzájemní, pospolití.

Když se ale díváte na ty skupiny žen, které vstupují do moudrého podnikání, co vidíte? Projevují se v realu teze o individualizované společnosti a o tom, že ženy se nejsou schopné domluvit?

LP: V tuhle chvíli vnímám, že se pomaličku přibližujeme, i když je to o velké důvěře. A taky cítím, jak ty ženy potřebují jít hluboko. Nejlepší je, když mají spolu nějaký prožitek. Něco si spolu vyrobí. Tam roste respekt a přijetí. Když je solidarita jen v rovině chtění a zájmu, tak je strašně vratká.

AP: Přiznám se, že já jsem vyrůstala v mužské společnosti. Programově jsem se vyhýbala takovým těm typicky ženským kruhům, nemám ráda plané vykládání a probírání do detailů, pomlouvání, kde se vyhraňuje jedna vůči druhé. Takže riziko vidím v tomto: my musíme ženám pomoci zjistit, proč si mohou být vzájemně užitečné. Proč by o sobě jako o skupině mohly přemýšlet jinak, než jako o různých ženách s různými názory. Myslím si ale, že projekt má nástroje a metodiku, která jim umožní se na sebe podívat shora, najít sebe sama, dostat do rovnováhy emoce, srdce a raciona.

Narážís na motto projektu – podnikám v souladu sama se sebou, myšleno se svým talentem nebo potenciálem a svými rolemi. Jak se díváte na těch x rolí, které má na sobě dnešní žena?

AP: Nedá se to podle mě zvládnout tak, aby na výstupu bylo to, že jsme všichni v rovnováze a že všichni kolem nás jsou spokojeni, jak pěkně ty role plníme. To je prostě irrelevantní. Myslím, že úžasný pokrok bude, když si ženské přestanou vyčítat, že se nevěnují rodině a dětem, tak jak by „měly“. Protože to je vždy nastavené podle nějaké normy, sousedky, kamarádky, maminky. Není nutné zvládat úplně na jedničku roli matky, manželky, partnerky, milenky, hospodyně a podnikatelky naráz, ale je podstatné si v sobě najít soulad všech těchto rolí ve své originální bytosti. Abychom si v každém okamžiku mohly říci: „Ano, je to v pořádku, přijímám a akceptuji to, že se manželovi nevěnuji tak jak Eva, ale jsem v pohodě a zdá se, že i manžel je v pohodě.“ Pro někoho je to možná sobectví, ale já tomu říkám právo na to, abych živila, když už mi byl darován, prožila podle toho, co já sama si stanovím jako důležité. Vždycky volím a vždycky jsem to já, kdo volí. Se vší odpovědností a důsledky, které s tím souvisí.

LP: Já bych to doplnila, že klíčové téma, které nás bude provázet, je souzení. Souzení sebe sama a souzení, posuzování druhých. Kdyby se nám podařilo změnit dopady souzení a posuzování, tak se nám všem neuvěřitelně uleví. Kdybychom začali být normálně lidští, přijímající. A druhé klíčové téma je neustále si uvědomovat, že ten nejdůležitější, o koho se mám postarat, jsem já sama. Nicméně zase to potřebujeme prožít, uvěřit tomu. A ověřit v pospolitosti, že to je v pořádku. Nejsme izolované jednotky, takže neříkám, že mám být sobecká. Říkám, že v momentě, kdy sama nemám dostatek energie, dostatek lásky, tak ji nemůžu šířit dál. Musím se nejdřív starat o to, abych byla uvnitř naplněná a měla čím přetékat.

Lidé spíš přetékaají obavami, existenčními starostmi, závislostmi a sebeobětováním.

AP: Potácíme se v existenčních otázkách – kam jít, jak se zakořenit, kam cestu života nasměrovat, kde najít pravý smysl svého bytí. Najít si tu linku, která bude trochu smysluplně někam vést, je těžší o ty mračna možností a lákadel, které nás dnes obklopují. Recept je nežít ze dne na den, ale vybrat si a trpělivě šlapat. A doufat, že na konci bude něco, co mě potěší, naplní, co slouží nejen mně, ale i druhým. A ti druzí mi dávají najevo, že je to fajn, že mě mají rádi a že mě potřebují. To je to bytostní, po čem všichni toužíme.

Lenka Papadakisová

Alena Přidalová

Alena Přidalová je majitelkou a manažerkou vzdělávací a poradenské společnosti OLOMOUC TRAINING CENTRE. Snaží se svým klientům pomáhat jako poradkyně a koučka. Pracuje s nimi na růstu jejich potenciálu a zajímá ji společenský přesah její práce. Žije v Olomouci.

Kateřina Jonášová je publicistka, básnířka, spolujatelka vydavatelství Patagonie. Zajímají ji věci veřejné na publicistické úrovni, ale i prakticky. Má ráda Berlín, jazz, jógu a hory. V projektu Moudré podnikání žen působí jako průvodkyně pro Středočeský kraj. Žije ve Stradonicích u Berouna.

Ženy a podnikání? To si přece protiřečí. Mýty o ženském podnikání

„Je zvláštní, že v současné době společnost ženy podporuje, aby se vzdělávaly, podnikaly, našly si zaměstnání, soustředily se na sebe a byly nezávislé, aby žily život naplno a prioritou pro ně byla jejich práce. Pak porodí dítě a najednou se očekává, že se toho všeho vzdají a stanou se otrokyněmi potřeb svých ratolestí.“

Katie Schoultz, majitelka česko-anglické školky Purple Turtle, Praha

„Dobrá zpráva pro všechny podnikatelky – „hodné holky“, co mívají potíže se sebedůvěrou. Není totiž nutné být za každou cenu průbojná a excentrická. Můžete být i pokorná, spolehlivá, konzervativní a disciplinovaná. Prostě jen svědomitě dělejte svou každodenní práci, která vás baví, jak jste zvyklá. Věřte, že právě tato, pro jiné nepopulární cesta vás může dovést k nejvyšším podnikatelským metám.“

Ivana Šachová, majitelka a ředitelka firmy Silex

„Ženy tady mají tendence být loajální až k sebeobětování. To je něco, co se u mužů, kteří si svou kariéru velice pečlivě řídí, vidí jen zřídka.“

Gabriela Meissner, lektorka řízení lidských zdrojů na Anglo-americké univerzitě v Praze

„Je možné říci, že mnohé ženy se snaží stále napodobovat druhé a nemají představu o své vlastní hodnotě. Bohužel jsou k tomu vychovávány už od mala. My ženy se trápíme často proto, že toho od života chceme moc. Žijeme totiž ve společnosti, která nám nabízí neomezené možnosti, a nikdo už pak neví, kde jsou hranice. Také se většinou nedočkají satisfakce svého života, nikdy sebe samé nepřijmou a neřeknou si: jsem dobrá, můj život je smysluplný. Nejvíce nám chybí sebezpětí. Tohle dělám ráda, tohle ne. Ženy většinou nedělají to, co opravdu chtějí, dokonce si tuto otázku ani nepoloží. Jen se poměřují s ostatními, což je projev nezralosti. Stejně jako pocit, že mám PRÁVO na sex, na štěstí, na lásku...“

Jiřina Šiklová, socioložka

Kdo jsou ženy, které chtějí podnikat moudře?

V okamžiku, kdy stojíme na životní křižovatce či před velkým projektem, je dobré se zastavit a zauvažovat o tom, kdo vlastně jsme, kam směřujeme a čeho chceme dosáhnout. Jako takový moment můžeme chápat i připojení se k projektu Moudrého podnikání žen. Do projektu se přihlásilo 339 žen¹, což ukazuje, že mezi ženami je velká chuť se dále rozvíjet a přijímat v životě nové výzvy. Většina přihlášených vyjadřuje velkou potřebu podpory. Tou se může stát už samotný fakt, že na to nejsou samy (vždyť 339 není málo!) a – jak ukáže minianalýza vstupních dotazníků, které přihlášené ženy vyplnily – prakticky všechny se potýkají s podobnými problémy, mají podobná přání a sdílí osudy, které si nejsou vzdálené.

Program Moudré podnikání žen byl otevřen pro všechny ženy 25-65 let v pěti regionálních skupinách. Co se týče podpořených regionů, nejvíce bylo zájemkyň z kraje Jihomoravského (86 žen), dále ze Středočeského (55) a skoro totožně z kraje Jihočeského (50). Zájem byl i z krajů, které podpořeny nebyly, například z Prahy se přihlásilo 65 žen.

Je vidět, že **odvaha nechybí zejména ženám mezi 30–40 lety**, naopak nad 55 let jich je poskrovnu (nejstarší uchazeče bylo 59 let). Příběhy směřující k programu a podnikání jako takovému se díky tomu většinou úzce týkají rodiny. **Nejsilnějším impulsem na cestě k podnikání je rodičovská dovolená.** Rodina je i nejsilnějším motivem, ve kterém je možné nalézt podporu (zmnílo jí 63 % žen), 43 % ji má jmenovitě ve svém manželovi (a často nejen v něm!). Dále 2 % žen pak jmenovitě uvedly, že jim partner v podnikání brání. Podnikání není pouze jeden krok, vede k němu dlouhá cesta, na které část žen hledá jistotu a oporu především sama v sobě (zmnílo 19 % žen). Blízké okolí, sítě kamarádek a známých však hrají roli podobně důležitou (12 % žen). Podpora veřejných organizací a neosobních expertů je oproti tomu mizivá. To vše lze propojit s očekávanými přínosy programu – jistota v sobě samé nestačí, ženy očekávají, že jim Moudré podnikání žen přinese podporu a ujištění, že jsou na správné cestě. Jak již bylo řečeno, podpora z hlediska expertů zatím chybí – proto je touha po odborných informacích (nejčastěji ženy chtějí praktické informace ohledně financí, vedení firmy, komunikace se zákazníkem, účetnictví) tou nejsilnější motivací, proč podnikat. Ženy chtějí dále čerpat **informace od druhých, kteří se pohybují v podobném prostředí, navazovat kontakty, vytvářet sítě a sdílení.** Jak dobře síťování funguje se ukazuje již tím, že se pomocí sítí podařilo rozšířit informace o tom, že projekt Moudré podnikání žen existuje. Nejvíce se o projektu ženy dozvěděly od svých kamarádů a kamarádek (30 %), 23 % právě přes již vytvořené sítě žen rozesláním informací po e-mailu (např. přes newslettery). I 23 % žen, které informaci našly na internetu, facebooku, ji většinou dostaly doporučenou od někoho známého. Role letáčků a televizí je diskutabilní. Celkem se skrze ně o projektu dozvědělo 6 % žen, ovšem vzhledem k malé snaze šířit informaci těmito kanály i toto číslo může znamenat relativní úspěch.

Malé a střední podnikání bývá nahlíženo jako součást hospodářství, jako hnací síla ekonomiky. Jeho význam oproti velkým firmám roste – především

vzhledem k efektivitě a pružnosti, kterou obrovské korporace nemohou nikdy dosáhnout. Jak malé podnikání vidí ty, kterých se nejvíce týká – ženy, které se přihlásily do projektu moudrého podnikání, tedy konkrétní osoby, ne abstraktní systémy a teorie. Co je tedy vede k tomu o podnikání uvažovat? **Nejsilnějším momentem, který vede k touze stát se podnikatelkou, je nezávislost, svoboda, touha dělat věci po svém.** Ta je provázena snahou dělat ne něco, k čemu jsme dotlačeny, ale něco, co má smysl, což je často důsledkem nespokojenosti s klasickou prací. Tam se ženy nejčastěji setkávají s nesmyslnými příkazy, nařizeními, nemožností být sama sebou a také dostat adekvátní ocenění za práci. Nemožnost si v klasické práci organizovat vlastní čas je pak dalším důvodem, proč se orientovat na podnikání, kde **očekávají větší prostor pro skloubení práce s rodinou.** To jsou výsledky zajímavé, avšak možná se stanou ještě zajímavějšími, pokud je srovnáme s tím, co motivuje muže. U nich se častěji objevuje touha po úspěchu, získání financí či vyplnění „díry na trhu“, naopak starost o rodinu nehraje příliš roli. Ženy, které mají zájem podnikat s podporou Moudrého podnikání žen, také zajímá finanční stránka, kterou pro ně podnikání představuje. I když trochu jinak než muže. Většinou nechtějí finance chápané jako zisk, spíše finance, které zabezpečí jejich rodinu, které je užíví či které budou nástrojem k osamostatnění se – ano, často od manžela (spíše ve smyslu nezávislosti). Stejně tak úspěch není jmenován převážně jako touha být lepší než ostatní, jak to vidíme u mužů, ale spíše snaha uplatnit to, co umíme, v čem jsme dobré.

Na závěr jen malý postřeh. To, kdo jsme, kam směřujeme a jak se prezentujeme, není utvářeno pouze našimi činy, ale také tím, jak vystupujeme a jak mluvíme. Jazyk má velkou moc, která může zrcadlit a upevňovat vztahy ve společnosti. Když ženy ve vstupních dotaznících do projektu uvádějí svou profesi, ve 43 % užívají ženský tvar (učitelka, lékařka atd.). V celých 28 % uvádějí tvar mužský, přestože dané profese mají ženskou variantu (právnick, architekt apod.).² Je samozřejmé, že užívání mužských verzí nevyplývá z toho, že bychom se více cítily být muži, ale spíše z toho, že „se to tak dělá“, je to běžnější. **Pokud ale nechceme s muži soupeřit v rámci jimi uznávaných hodnot, tedy jako právnick, proč nezkusit být právnička?**

Mgr. Marie Dlouhá

¹ Číslo 339 je přibližně z poloviny října, od té doby počet přihlášených ještě narostl.

² Zbytek představovaly profese, kde slovní tvar zastupuje obě pohlaví (účetní), nebo kde se jedná o cizí slova, která se v českém jazyce nerozlišují pro jednotlivá pohlaví.

Co je projekt Moudré podnikání žen

Moudré podnikání žen – dvouletý vzdělávací a společenský projekt podpořený Evropským sociálním fondem zahájený v dubnu 2012

Chcete založit smysluplné podnikání v souladu se svým záměrem, talentem a životními rolemi? Pak jste tu správně. Moudré podnikání žen tvoří vzdělávací program pro ženy, rozpoutává společenskou diskusi o smyslu podnikání a hledá nové směry udržitelného podnikání, které je efektivní, hodnotné a užitečné.

V rámci devítiměsíčního vzdělávacího programu od nás získáte:

- **workshopy a semináře** – budeme se soustředit na vytvoření podnikatelského záměru a na klíčové podnikatelské otázky: Proč chci podnikat? Jakou hodnotu přináším do podnikání? Co bude mým produktem či službou? Kdo je mým klientem? S kým chci spolupracovat? Kdy a kde budu podnikat? Jaký systém k tomu potřebuji nastavit? Budeme rozvíjet odborné schopnosti jako osobní leadership, dovednosti komunikace, finanční a podnikatelské znalosti.
- **klub „Moudré podnikání žen“** vedený formou mastermindových skupin – budeme sdílet své podnikatelské zkušenosti, budeme sdílet naše ženská témata, budeme ve skupině pracovat na jednotlivých podnikatelských záměrech.
- **individuální podporu** – konzultace k profilu podnikatelského talentu, koučování, odborné poradenství k podnikatelským aktivitám

Program otevíráme pro 80 žen v pěti regionálních skupinách postupně od října 2012 do ledna 2013. Ve Středočeském a Jihomoravském kraji začínáme v říjnu

2012, v Jihočeském v listopadu 2012, v Královéhradeckém a Olomouckém kraji v lednu 2013.

Zapojit se mohou ženy různého věku a profesí (25-65 let), které o podnikání vážně uvažují, i ženy, které již podnikají a chtějí v prvních dvou letech podnikání podpořit. Program má hodnotu cca 80 000 Kč pro účastnici a díky Evropskému sociálnímu fondu je pro zájemkyně plně hrazen. Pokud máte zájem o účast v programu či o více informací, pište na info@moudrepodnikanizen.cz.

Výstupy projektu Moudré podnikání žen

- vytvoření sítě klubů „Moudré podnikání žen“ v regionech
- 60 žen vybavených pro moudré podnikání
- webový portál pro sdílení zkušeností, užitečné tipy a rady, příběhy podnikatelek
- dvě konference pro sdílení podnikatelských příběhů začínajících a zkušených podnikatelek
- časosběrný dokument podnikatelských příběhů
- síť projektů podobného poslání
- příprava pěti průvodkyň rozvojem potenciálu podnikatelek
- ověřená metodika vzdělávacího a rozvojového programu „Moudré podnikání žen“

www.moudrepodnikanizen.cz

Za projektem Moudré podnikání žen stojí

Odborným garantem a iniciátorem projektu je vzdělávací společnost Expertis Praha, www.expertis.cz

Lenka Papadakisová, metodická garantka projektu a vedení průvodkyň

Oblasti vzdělávání a podnikání se věnuje celý svůj profesní život. Je majitelkou a manažerkou vzdělávací společnosti Expertis (www.expertis.cz), která se věnuje osobnostnímu rozvoji lídrů. S klienty pracuje jako konzultantka, koučka a průvodkyně. Zajímá ji rozvoj vědomí a myšlení lídrů, ozdravení podnikání a celé společnosti. Rozvíjí koncepci moudrého byznysu, moudré společnosti a moudrého života. Je iniciátorkou a spolutvůrkyní projektů „Moudré podnikání žen“, „Transpedice“ – cestování za hodnotami ve společnosti; „Obývánka“, kde jde o nové principy spolutvoření a vzájemné podpory kruhu podnikavých žen.

Kateřina Jonášová, garantka za rovné příležitosti, průvodkyně pro Středočeský kraj

Cítí se celý život jako básnička v záloze, takže vystudovala podobný psavý obor – novinářinu. Působila jako šéfredaktorka několika médií: tvoje.cz, tisková agentura gita, magazín S dětmi v Praze, byla glosátorkou pro Reflex a Lido-ové noviny. Vždy zároveň působila v ženských neziskových organizacích, neboť

v sobě kromě poetky cítí i meč bojovnice za spravedlnost (politický projekt Prezidentka.cz, mezinárodní projekt Paměť žen). S prvním dítětem porodila svou první skupinovou básnickou sbírku. S druhým dítětem spoluvytvořila vydavatelství proti rodinnému chaosu Patagonie (www.darkysnapadem.cz, www.patagoniadesign.cz). Je nezávislou zastupitelkou v domovské obci. Vedle své práce pro Moudré podnikání žen sedí v šéfredaktorské židli společenského projektu Učíme se příběhy – pozitivní vlna.

Isabella Cavallini, průvodkyně pro Jihomoravský kraj

Začátek jejího podnikání vznikl na základě lásky k cizím jazykům. Zastupovala v ČR italskou provincionální agenturu pro rozvoj propagace a turismu v provincii Bergamo a zaštiťovala zázemí pro podnikatele regionu Lombardie ve spolupráci s italským sdružením PROMEST. Jelikož potřebovala okusit podnikání i z jiného soudku, pořídila si v centru Brna kavárnu a vinný bar. Následně v Brně založila vzdělávací společnost EDU agency. V osobním životě se snaží objevovat základní principy Bytí. Je krásné se niterně probouzet a uvědomovat si, že my sami jsme tvůrci našich životů, a dle těchto pravd i žít. V projektu

Moudré podnikání žen chce využít příležitosti spolupracovat s druhými na vytvoření něčeho většího a krásnějšího, než co by zvládla sama.

Šárka Jarolímková, průvodkyně pro Jihočeský kraj

Většinu života se věnovala informacím, jejich předávání a snaze, aby pomohly, byly potravou pro náš zdravý rozum. Zjistila postupně, že to nestačí. Působila jako lektorka v oblasti vzdělávání dospělých a také jako mediátorka, tedy prostřednice při řešení konfliktů. Nejenom z pracovních zkušeností, ale i sama za sebe ví, jak je těžké používat rozum tam kde je třeba, a srdcem slyšet, vidět a cítit. Udolávají nás naše zvyky a stereotypy. I proto se s radostí účastní Moudrého podnikání žen. Je přesvědčena, že každá, byť sebemenší změna nás posouvá a učí. Ráda se učí od jiných, moudřejších, tedy i od Přírody, od jejich zákonů a zákonitostí, které jsou na rozdíl od nás tak dokonalé. Ostatně Komen-ský říkával, že není hanba se hloupým narodit, ale je hanba hloupým zemřít.

Alena Přidalová, průvodkyně pro Olomoucký kraj

Téměř 20 let působí v oblasti vzdělávání, poradenství a podnikání. Je majitelkou a manažerkou vzdělávací a poradenské společnosti Olomouc Training Centre. Jejím prostřednictvím klientům pomáhá jako poradkyně a koučka rozvíjet potenciál a schopnosti. A to nejen pro vlastní prospěch a spokojenost, ale i pro užitek lidí, kteří s nimi spolupracují a pro přidanou hodnotu společnosti, ve které žijí. V projektu Moudré podnikání žen vidí příležitost sdílet zkušenosti s lidmi, kteří se chtějí vzájemně podpořit v utváření moudřejšího prostředí pro podnikání, které nestojí jen na mnohdy sebezničující honbě za ziskem. Čeho se drží ve svém životě, výstižně vyjadřuje její oblíbený citát Ziga Zgilara: „V životě můžeš mít všechno, co chceš, když pomůžeš ostatním lidem dostat to, co oni chtějí.“

Jana Bíšková, průvodkyně pro Královéhradecký kraj

JSME NESMÍRNĚ RÁDY ZA PODPORU VÝJIMEČNÝCH ŽEN, KTERÉ NÁM POMÁHAJÍ VYTVÁŘET SÍŤ MOUDRÉHO PODNIKÁNÍ ŽEN. DĚKUJEME JMENOVITĚ:

Mileně Chalupské, spolupřevodkyně pro Jihomoravský kraj
Evě Kanákové, spolupřevodkyně pro Středočeský kraj
Jitce Ševčíkové
Monice Kubasové
Kalyani P. Maškové
Markétě Vaňkové
Hane Dezortové
Magdaleně Čevelové
Ireně Kovářové
Monice Divišové
Barboře Nádvořnickové
Jitce Hrabánkové a Simoně Kalašové
Kamile Zárychtové
Heleně Chalánkové
Lence Strelecké
Stanislavě Šmolíkové

Každý den je v kontaktu s lidmi, kteří se navzájem inspirují, přemýšlejí, budují nové přístupy, postoje, nové pohledy na život kolem nás. Vlastní vzdělávací firmu Pro Centre, s. r. o., která se svými klienty hledá cestu k plnění jejich záměrů v prostředí plném omezení a limitů. Mnohá firma si limity staví sama, především tím, že nežije život se zaměřením na definované záměry, vize nebo hodnoty. Firma, rodina, společenství, modely lidského spolupůsobení jsou si velmi podobné a vyvíjejí se, rostou. Svůj život považuje za bohatý myšlenkami, které jí potkaly. Odpovídají na univerzální otázky a jsou inspirací, jak vést svůj život, projekt nebo firmu. Myšlenky sdílíme v prostoru, předáváme si je a tím se vzájemně posilujeme v každodenním životě. Má ráda lidi, kteří dělají vše, pro co se rozhodnou, na sto procent, kteří s ostatními sdílejí myšlenky, know-how a kteří spolu prožívají radost z úspěchů.

Martina Hodačová, koordinátorka

Baví ji učit se nové věci, inspirovat se a inspirovat. Přes všechny systémy a struktury naplněné spleťtými komplexními vazbami a vzorci našla nehlubší smysl v prostotě a jednoduchosti. Tím ovšem nerezignovala na skvělé možnosti techniky. Naopak, je pro ni zábavou seznamovat se s novými aplikacemi a programy a zjišťovat jejich (tedy i své) možnosti. Tady se opírá o své zkušenosti z práce v reportingu a controllingu. Miluje chvíle, kdy se jí něco rodí pod rukama – prezentace, drobnosti z papíru, vánoční cukroví. Naplnění nachází v objevování hluboké lidskosti a potenciálu lidí, proto je součástí několika projektů, jako je Pro život nebo Moudré podnikání žen.

Olga Daškin, manažerka pro web

Vystřídala řadu profesí – od učitelky v mateřské, posléze na střední škole, konzultantky na Lince bezpečí, koordinátorky a manažerky vzdělávání dospělých, občasného lektorování pro učitele a vedení adaptačních soustředění pro studenty, vytvářela jsem a tutorovala e-learningové kurzy. Většinu z toho najednou. Aby se nenedíla ani na mateřské dovolené, narodila se jí dvojčata. Baví jí zachycovat kouzla okamžiku a jedinečnost zážitků, na které by se jinak zapomnělo, či si jen tak rovnat myšlenky, takže píše svůj pravidelný blog. Chystá web pro maminky a stará se o web Moudrého podnikání žen.

TOMUTO PROJEKTU DRŽÍ PALCE I ZAJÍMAVÍ MUŽI. I JIM PATŘÍ NÁŠ HLUBOKÝ DÍK:

Roman Pihan
Martin Dokoupil
Petr Vitouch
Jirí Šmíkmátor
Michal Kubasa
Jan Bím

A DĚKUJEME I SKUPINÁM:

Fóru vědomého byznysu
Patagonii s.r.o.

Jedním slovem

RESTART, SDÍLENÍ, PODNĚTNÉ, TOUHA, SUPER, KRUH ŽEN, SLADĚNÍ, INSPIRACE, OTEVŘENÉ DVEŘE, NOVÉ, PŘEKVAPIVÉ, ZAJÍMAVÉ, HARMONIZUJÍCÍ, TRANSFORMATIVNÍ, ŽENA A ROZHODNUTÍ, NAKOPNUTÍ, JASNOST, JEDNOZNAČNOST, NADĚJE, PROFESIONÁLNÍ, PŘESVĚDČIVÉ, INSPIRATIVNÍ, MOUDROST, ZAPADAJÍCÍ MI DO ŽIVOTA, SDÍLENÍ, SATISFAKCE, MĚKKOST, PROBUZENÍ, SOUZNĚNÍ, SPOKOJENOST, OCHUTNÁVKA, RADOST, OHŇOSTROJ, ENERGIE, POVZBUZUJÍCÍ, KVETOUČÍ, SOUZNĚNÍ, UKLIDNĚNÍ, OBOHACUJÍCÍ, MOTIVUJÍCÍ, POTVRZUJÍCÍ, NÁDHERA, SMYSL, NADĚJNÉ, ZAJÍMAVÉ, ÚŽASNÉ, CHUŤ JÍT DÁL, DĚKUJI, PŘÍNOSNÉ, PŘÍJEMNÉ SDÍLENÍ, ŽENSKÉ, MILÉ, NADŠENÍ, VÝZVA

Vyjádření jedním slovem od účastnic informačních schůzek k projektu Moudré podnikání žen, léto, podzim 2012, Praha, Brno, České Budějovice, Olomouc

Projekt je financován z prostředků ESF prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

evropský
sociální
fond v ČR

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚŠTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

odborný garant

